

”MUSTA TUNTOU, ETTEN OO TARPEEKSI QUEER”

Bi-naisten kokemukset omasta seksuaali-identiteetistä Jodelin bi-naiset-kanavalla

Izabella Dhima
Kandidaatintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Izabella Dhima	
Työn nimi "Musta tuntuu, etten oo tarpeeksi queer" - Bi-naisten kokemukset omasta seksuaali-identiteetistä Jodelin bi-naiset-kanavalla	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2023	Sivumäärä 38
Tiivistelmä <p>Tutkimuksessa tarkastelen biseksuaalien naisten kokemuksia omasta seksuaali-identiteetistä. Työn tavoitteena on selvittää, millaisia biseksuaalisuuteen liittyviä kokemuksia naiset kuvaavat, miten tutkimani bi-naiset määrittelevät biseksuaalisuuden sekä mitkä asiat voivat toimia biseksuaalista identiteettiä vahvistavina ja heikentävinä tekijöinä. Tutkimuksen aineisto koostuu Jodelin bi-naiset-kanavalta kerätyistä verkkokeskusteluista. Keskusteluketjuja kertyi yhteensä 23 ja ne sisältävät noin 150 yksittäistä analysoitavaa kommenttia.</p> <p>Tutkimus on toteutettu käyttämällä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jossa verkkokeskustelut teemoiteltiin niiden sisältämien aihepiirien mukaisesti. Analyysivaiheessa aineistossa käsitellyistä aihepiireistä muodostui viisi keskeistä kategoriaa: biseksuaalisuuden määrittely, biseksuaalista identiteettiä vahvistavat ja heikentävät tekijät, biseksuaalisen kiinnostuksen ilmeneminen, bifobia ja naisten kuvaamat syrjinnän kokemukset sekä kumppanin sukupuolen vaikutus omaan sukupuolikokemukseen ja sukupuolen ilmaisuun.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että bi-naiset kokevat syrjintää riippumatta siitä, ovatko he suhteessa saman- tai erisukupuolisen kumppanin kanssa. Biseksuaalien kokeman syrjinnän taustalla esiintyvät erilaiset homo- ja bifobiset asenteet, jolloin syrjinnän muodot voivat vaihdella riippuen heidän sen hetkisen kumppanin sukupuolesta. Biseksuaalisuus koetaan sekä perinteisen homo-hetero-jaottelun että monogaamisen parisuhdenormin haastajana, minkä seurauksena monet bi-naiset kuvasivat ulkopuolisuuden tunteen kokemuksia niin sateenkaari- kuin heteroyhteisöissä.</p>	
Asiasanat biseksuaalisuus, seksuaali-identiteetti, seksuaalivähemmistöt, sateenkaariyhteisö, queer, bifobia, homofobia, syrjintä	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Ohjaaja Matti Laukkarinen	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TAUSTAA, TEORIAA JA TERMINOLOGIAA.....	3
	2.1 Näkymätön bi	3
	2.2 Biseksuaalinen seksuaali-identiteetti	7
	2.3 Jodel biseksuaalina tilana.....	10
3	TUTKIMUSASETELMA	12
	3.1 Aineistona Jodelin bi-naiset-kanava.....	12
	3.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	15
4	TULOKSET	18
	4.1 Biseksuaalisuuden määrittely	18
	4.2 Biseksuaalista identiteettiä vahvistavat ja heikentävät tekijät	19
	4.3 Biseksuaalisen kiinnostuksen ilmentyminen.....	22
	4.3.1 Sukupuoli ja sukupuolen ilmaisun mieltymykset deittailussa	22
	4.3.2 Kaipaus jotain toista kuin kumppanin sukupuolta kohtaan	24
	4.4 Bifobia ja naisten kuvaamat syrjinnän kokemukset	25
	4.5 Seurustelukumppanin sukupuolen vaikutus bi-naisten sukupuolen ilmaisuun ja sukupuolikokemuksiin.....	27
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	29
	LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen asema on ollut viime vuosina entistä useammin esillä mediassa, erityisesti yhdenvertaisuuden ja lainsäädännön näkökulmista (Hyväkkä ja Nuoska, 2023; Toivonen ym., 2023; Heimolehto ja Sjöblom-Hasselblatt, 2020; Riihinen, 2019; Mankkinen, 2017). Merkittävimpiä lainsäädännöllisiä muutoksia ovat olleet vuonna 2017 voimaan tullut tasa-arvoinen avioliittolaki (Laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015) sekä vuonna 2023 sukupuolen juridista vahvistamista koskeva translaki (Laki sukupuolen vahvistamisesta 295/2023). Lakimuutosten herättämät keskustelut ovat nostaneet entistä enemmän esille sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen, eli sateenkaari-ihmisten, epätasa-arvoisen aseman ja heidän kohtaamansa syrjinnän. Keskusteluissa ja uutisoinnissa jätetään monesti kuitenkin huomioimatta, että sateenkaari-ihmiset eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä, vaan heihin kuuluvat ihmiset edustavat monia eri sukupuoliä, seksuaalisuuksia ja niiden ilmaisun tapoja. Sen vuoksi sateenkaari-ihmiset voivat kohdata keskenään myös hyvin erilaista syrjintää riippuen siitä, mihin seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön he kuuluvat, ja kuinka ne risteävät heidän muiden erojensa, kuten ihonvärin, luokan, uskonnon tai etnisen taustan kanssa.

Sateenkaari-ihmisistä puhuttaessa monesti unohdetaan, että siihen kuuluvat ihmiset voivat kohdata syrjintää ja ulossulkemista myös oman yhteisönsä sisällä. Tämän tutkielman tavoitteena onkin keskittää huomio biseksuaaleihin, jotka ovat tyypillisesti sateenkaariyhteisön sisällä sivuutettu ryhmä. Biseksuaalit eivät kuitenkaan kohtaa syrjintää pelkästään sateenkaariyhteisön keskuudessa, vaan myös ympäröivässä heteronormatiivisessa yhteiskunnassa. (Lahti, 2019; Feinstein, 2016; Barker ym., 2012. Ochs, 1996.) Seksuaalivähemmistöihin mielletään monesti vain homoseksuaalit, minkä myötä biseksuaalisuus jätetään joko täysin huomiotta tai se käsitetään jollain tapaa homoseksuaalisuudesta johdannaiseksi. Biseksuaalisuus on kuitenkin oma itsenäinen seksuaalinen suuntautuminen, joka ei ole sen enempää hetero- kuin homoseksuaalisuutta. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että biseksuaalisuutta tutkittaisiin omana ilmiönään, jotta ihmisten ymmärrys biseksuaalisuudesta parantuisi.

Tähänastinen biseksuaalisuuden tutkimus on ollut vähäistä, minkä vuoksi se on jäänyt näkymättömäksi ilmiöksi myös suomalaisessa tiedeyhteisöissä (ks. kuitenkin Lahti, 2019; Lehtonen, 2015; Kangasvuo, 2014; 2006). Tutkimuksen vähäisyyteen voikin osaltaan vaikuttaa se, biseksuaalisuuden käsite on tullut Suomessa esille vasta 1990-luvulla (Kangasvuo, 2014). Tässä tutkimuksessa keskityn erityisesti biseksuaaleihin naisiin ja heidän kokemuksiinsa. Koen viiteryhmän kiehtovaksi sekä henkilökohtaisesti että siksi, että bi-naisten kuvaukset mediassa ja populaarikulttuurissa ovat tyypillisesti hyvin stereotypisoituja ja yksiulotteisia. Siksi tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten bi-naiset itse kokevat oman seksuaalisuutensa ja seksuaali-identiteettinsä. Jatkokysymyksinä tutkin, mitkä tekijät voivat toimia biseksuaalista identiteettiä vahvistavina ja heikentävinä tekijöinä sekä sitä, miten naiset määrittelevät biseksuaalisuuden.

Tutkimukseni lähtökohtana on tehdä bi-naisten kokemuksista kaikille entistä ymmärrettävämpiä. Pyrin edesauttamaan tutkimukseni saavutettavuutta avaamalla käyttämäni sateenkaariyhteisöön liittyvät termit, jolloin lukijan ei tarvitse olla entuudestaan perehtynyt aihepiiriin. Tutkimusaineistona toimivat Jodelin bi-naiset-kanavalta poimitut keskusteluketjut ja kommentit, joiden tulee vastata tavalla tai toisella yhteen tai usempaan esittämäni tutkimuskysymykseen. Aineisto analysoidaan käyttämällä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jossa käsiteltävät aiheet poimitaan aineistosta nousseiden teemojen pohjalta. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa aiheita tarkastellaan sekä itsenäisesti aineistosta nousseiden piirteiden pohjalta että yhdistelemällä niitä aikaisempaan teoriaan.

Esittelen seuraavaksi tutkimuksen teoreettista viitekehystä, jossa käsittelen biseksuaalisuuden näkymättömyyttä, biseksuaalista seksuaali-identiteettiä sekä Jodelia biseksuaalina tilana. Tämän jälkeen esittelen keräämäni verkkokeskusteluaineiston sekä tutkimuksessa käytetyn metodologian. Tulososiossa avaan tarkemmin aineistosta nousseet analyysikategoriat, joista osaa tarkastelen myös aikaisemman tutkimuksen valossa. Lopuksi esittelen tutkimukseni keskeisimmät johtopäätökset ja reflektoin tutkimusprosessia suhteessa tutkimuksen eettisiin periaatteisiin.

2 TAUSTAA, TEORIAA JA TERMINOLOGIAA

2.1 Näkymätön bi

Vaikka biseksuaalit ovat suuri ryhmä homo-, lesbo- ja bi-yhteisössä (HLB), heidät sivuutetaan monesti niin tiedeyhteisössä, valtamediassa kuin sateenkaariyhteisön sisällä. Tässä luvussa tarkastelen, miten biseksuaalit elävät marginaalissa niin sateenkaari- kuin heteroyhteisöjen sisällä sekä millaisia eri syrjinnän muotoja biseksuaalit tyypillisesti kohtaavat. Käytän tutkimuksessani sateenkaari-termiä suomenkielisenä vastineena *queer*-termille, joka voi toimia sekä kattoterminä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille että teoriasuuntauksena. Puhuessani sateenkaari-ihmisistä viittaan kaikkiin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluviin ihmisiin (HLBTIQ+). Sateenkaari-termin käyttö ei ole pelkästään kielellisesti yksinkertaisempaa, vaan valintaani ohjaa myös queer-teoreettinen näkökulma. Queer-teoriassa sukupuolta tai seksuaalisuutta ei nähdä tarkkarajaisina tai staattisina kategorioina, minkä vuoksi teoria haastaa perinteisen sukupuolen ja seksuaalisuuden enemmistö-vähemmistö-jaottelun (Butler, 1990). Tämän valossa sateenkaari-termi onkin tutkimukseni kannalta sopivampi. En halua myöskään korostaa, että sateenkaari-ihmiset olisivat ensisijaisesti *vähemmistöryhmä*, vaan tarkastella heitä koskevia ilmiöitä heidän omasta toimijuudestaan käsin.

Puhuessani sateenkaariyhteisöstä tarkoitan sateenkaari-ihmisten muodostamia ja ylläpitämiä fyysisiä ja virtuaalisia yhteisöjä sekä tiloja. Heteroyhteisöllä tarkoitan puolestaan vallitsevaa heteronormatiivista yhteiskuntaa sekä sen normien mukaisesti eläviä ihmisiä. Heteronormatiivisessa yhteiskunnassa heteroseksuaalinen ja yksiavioinen parisuhdemuoto on asetettu odotetuksi normiksi ja ideaaliksi. Heteronormatiivisuus onkin nimensä mukaisesti yhteiskunnan eri rakenteiden muodostama ja ylläpitämä *normi*, joka ei ole sen enempää luonnollinen kuin vaihtoehtoiset parisuhde- tai ihmissuhdemuodot. (Kangasvuo, 2014, s. 20–21.)

Moni biseksuaali kertoo kohtaavansa syrjintää sekä sateenkaari- että heteroyhteisön sisällä, minkä seurauksena monet heistä kokevat ulkopuolisuuden tunnetta molemmissa yhteisöissä. Syrjinnän taustalla esiintyvät tyypillisesti negatiiviset oletukset ja stereotypiat biseksuaalisuudesta, jotka vaikuttavat heikentävästi biseksuaalien asemaan. (Lahti, 2019; Barker ym., 2012.) Negatiivisia stereotypioita on kuvattu termeillä bi-negatiivisuus (*bi-negativity*) ja bifobia, joka on myös osittain päällekkäinen termi homofobian kanssa. Selkeyden vuoksi käytän tutkielmassani yhtä termiä, bifobia, kuvastamaan biseksuaaleihin kohdistettuja stereotypioita. Bifobian ohella biseksuaalit ovat kuitenkin yhtä lailla alttiita kohtaamaan myös homofobiaa ollessaan samansukupuolisessa suhteessa. Homo- ja bifobian uhka tekevätkin biseksuaaleista erittäin alttiin monille eri syrjinnän muodoille. (Feinstein, 2016; Ochs, 1996.)

Melanie Brewsterin ja Bonnie Moradin (2010) mukaan bifobian kokemukset voidaan jaotella kolmeen eri kategoriaan. Ensimmäisessä kategoriassa biseksuaalisuus nähdään enemmän kuriositeettina kuin todellisena seksuaalisena suuntautumisena; toisessa kategoriassa biseksuaaleihin suhtaudutaan ”seksihulluina” (*sexually obsessed*) ja epälojaaleina seksitautien välittäjinä; ja kolmannessa kategoriassa kuvataan biseksuaalien kokemaa ulkopuolisuuden tunnetta ja heihin kohdistettua inhoa. Jenny Kangasvuon (2006, s. 175) luokittelu bifobisista käsityksistä on yhdenmukainen Brewsterin ja Moradin luokittelun kanssa, ja hän nostaa myös yhdeksi bifobiseksi käsitykseksi biseksuaalien epälojaaliuden ja yliseksuaalisuuden. Kuriositeetin sijasta Kangasvuo esittää puolestaan oletuksen biseksuaalien epäkypsyydestä ja oman identiteetin ymmärtämättömyydestä. Eriävistä sanavalinnoista huolimatta tämä on yhteneväinen Brewsterin ja Moradin ensimmäisen kategorian kanssa, jossa biseksuaalisuutta ei nähdä todellisena seksuaalisena suuntautumisena.

Molemmissa esitetyissä luokitteluissa (Brewster & Moradi, 2010; Kangasvuo, 2006, s. 175) korostuu biseksuaalisuuden väheksyntä ja sen sivuuttaminen todellisena ja vakiintuneena identiteettinä. Luokitteluiden eroavaisuus tulee esille Kangasvuon kolmannen kategorian kohdalla, jossa biseksuaalisuus käsitetään tietynlaisena muoti-ilmiönä. Vaikka Kangasvuo ei esitä Brewsterin ja Moradin ulkopuolisuuden tunteen

kategoriaa, hän käsittelee aihetta myöhemmässä tutkimuksessaan (ks. Kangasvuo, 2014). Siinä Kangasvuo nostaa esille, kuinka biseksuaalit kokevat useasti olevansa niin sanotussa välitilassa, jossa he kokevat ulkopuolisuuden tunnetta sekä homo- että heteroyhteisössä.

Robyn Ochs (1996) on erotellut bifobiaa ja biseksuaalien kokemaa ulkopuolisuuden tunnetta riippuen siitä, kenen taholta oletukset tulevat. Ochsinkin mukaan biseksuaalien asema nähdään homo- ja lesboyhteisöjen sisällä monesti muuta yhteisöä etuoikeutetumpana. Biseksuaaleilla katsotaan olevan ”mahdollisuus valita” heteroseksuaalinen suhde homosuhteen sijasta, jolloin he eivät joutuisi kohtaamaan samanlaista ulossulkemista heteronormatiivisessa yhteiskunnassa kuin samansukupuolisissa suhteissa elävät. Heteroyhteisöjen kohdalla korostuu Ochsinkin mukaan taas oletus siitä, että biseksuaalit olisivat lähtökohtaisesti nonmonogaamisia (ei-yksiavioisia) ja siten epäluotettavia kumppaneita. Muissa tarkastelemisissä tutkimuksissa bifobisia käsityksiä ei ole kuitenkaan eroteltu sen mukaan, tulevatko ne hetero- vai sateenkaariyhteisön sisältä. Esimerkiksi oletus biseksuaalien epälojaaliudesta on esitetty monesti yleisenä ennakkoluulona eikä pelkästään heteroyhteisön parissa esiintyvänä oletuksena. (Lahti, 2019; Dyar & Feinstein, 2018; Brewster & Moradi, 2010; Barker ym., 2008; Kangasvuo, 2006.)

Bifobiset oletukset voivat olla luonteeltaan myös sukupuolisidonnaisia. Naisten biseksuaalisuuteen suhtaudutaan monesti vähätellen ja se nähdään lähinnä uteliaisuutena (*bi-curious*) eikä todellisena seksuaali-identiteettinä (Barker & Landridge, 2008; Alarie & Gaudet, 2013). Seksuaalisesta curiositeetista voidaan puhua myös yleisesti biseksuaaleihin kohdistettuna bifobisena oletuksena, mutta ilmiö on tyypillisesti sukupuolittunut koskemaan bi-naisia. Bi-naisiin kohdistetun vähättelyn ytimessä on käsitys siitä, että naisten lopullisena ja todellisena halun kohteena on mies, eivätkä naiset todellisuudessa ole kiinnostuneita muista sukupuolista kuin miehistä. Tämän kautta naiset nähdään niin sanottuina kokeilunhaluisina heteroina, joiden kiinnostus muita sukupuolia kohtaan typistetään pelkäksi curiositeetiksi ja seksuaalisen vapautumisen ilmenemismuodoksi. Bi-miesten oletetaan taas todellisuudessa olevan kaapissa eläviä homoseksuaaleja, joiden aitona halun

kohteena on – heilläkin – mies. (Kangasvuo, 2014, s. 262–267; Alarie & Gaudet, 2013; Yost & Thomas, 2012.) Bi-miehiin kohdistetuissa oletuksissa korostuu syvälle juurtunut homofobia, jolloin pienikin miehiin kohdistettu kiinnostus tulkitaan automaattisesti homoseksuaalisuudeksi. Kummassakaan tapauksessa biseksuaalisuutta ei siis tunnusteta todelliseksi ilmiöksi ja oletetaan, että perimmäisenä halun kohteena on aina mies.

Valtamediassa naisten biseksuaalisuutta kuvataan useimmiten miehen katseesta käsin ja siten, että sen tarkoitusperänä toimii tyypillisesti muiden miesten kiihottaminen (Barker & Landridge, 2008). Kangasvuon mukaan (2014) naisten välinen seksi nähdään miesten halua kasvattavana tekijänä, eikä sitä koeta esimerkiksi uhaksi naisen ja miehen väliselle parisuhteelle. Naisten välinen seksi ei siis herätä pelkoa siitä, että naisen todellisena halun kohteena olisikin toinen nainen, tai siitä, että nainen voisikin osoittautua lesboksi. Toisin kuin bi-miesten kohdalla, bi-naisten kiinnostuksen ei pelätä johtavan homoseksuaalisuuteen. Kangasvuo esittää lisäksi olennaisen huomion siitä, miten naisia ei tyypillisesti oleteta pornolehdissä esitetyn naisten välisen halun kohdeyleisöksi (2014, s. 242). Tämä luo ironisen käsityksen siitä, että naisten välisessä halussa olisikin tosiasiaa kyse *miehistä* ja heidän haluistaan.

Tieteessä biseksuaalisuutta on perinteisesti tutkittu homoseksuaalisuuteen rinnasteisena ja sen niin sanottuna sivujuonteena, eikä omana itsenäisenä ilmiönä (Lahti, 2019; Swan, 2018, s. 34–36; Kangasvuo, 2014). Tutkimusnäkökulma on tällöin kuitenkin yksipuolinen ja osittain harhaanjohtava, sillä se niputtaa biseksuaalit samaan ryhmään homoseksuaalien kanssa, ja olettaa kokemusten olevan keskenään yhdenmukaisia. Biseksuaalien kokemukset ovat useimmiten kuitenkin erilaisia kuin homo- tai heteroseksuaalien kokemukset, minkä vuoksi niitä olisi tärkeä tarkastella itsenäisesti (Lahti, 2019; Barker ym., 2012). Tutkimuksissa saatetaan myös epähuomiossa ohittaa jotain biseksuaalisuuden kannalta olennaista, mikäli biseksuaaleja ei tutkita omana ryhmänään.

2.2 Biseksuaalinen seksuaali-identiteetti

Biseksuaalisuudella tarkoitetaan seksuaalista suuntautumista, jossa henkilö voi kokea emotionaalista, seksuaalista ja/ tai romanttista vetoa useampaa kuin yhtä sukupuolta kohtaan (Lahti, 2019; Kangasvuo, 2014; Barker ym., 2012). Kangasvuon määritelmässä kiinnostus kuvataan lisäksi sukupuolesta riippumattomaksi. Tästä on kuitenkin eriäviä mielipiteitä, minkä vuoksi esitän kiinnostuksen ilmenevän yleisesti useampaa kuin yhtä sukupuolta kohtaan. On tärkeä muistaa, että Suomessa biseksuaalista identiteettiä on voinut muodostaa vasta 1990-luvulta lähtien, kun termi on alkanut levitä yleisempään tietoisuuteen. Ennen sitä biseksuaalisuudella viitattiin lähinnä seksuaaliseen käyttäytymiseen eikä sitä käsitetty samanlaisena ”seksuaalivähemmistöpoliittisena identiteettinä” kuin homoseksuaalisuutta. (Kangasvuo, 2014, s. 451.) Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, miten biseksuaalisuus ymmärretään nykyisin ja millä tavoin biseksuaalista identiteettiä rakennetaan.

Seksuaali-identiteetille on kehitetty monia erilaisia määritelmiä, mutta tutkimuksessani lähestyn sitä Frank Dillonin, Bonnie Moradin ja Roger Worthingtonin määritelmän kautta (2011). He esittävät seksuaali-identiteetin koostuvan lukuisista eri osista. Seksuaali-identiteetti kattaa muun muassa seksuaalisen käyttäytymisen saman tai erisukupuolisten ihmisten kanssa; sosiaaliset suhteet sateenkaari- ja heteroyhteisöissä; toivotut tunnesiteet saman tai eri sukupuolten kanssa sekä sukupuoli-identiteetin ja -roolit. Näiden lisäksi seksuaali-identiteetti voi koostua muista ulottuvuuksista, kuten seksuaalisista tarpeista, ilmaisun tavoista ja arvoista; seksikumppaneiden toivotuista ominaisuuksista; seksuaalisuuteen liittyvistä ryhmäidentiteeteistä sekä asenteista sateenkaari-ihmisiä kohtaan. Ryhmäidentiteeteillä tarkoitetaan sitä, kokeeko ihminen kuuluvansa johonkin seksuaalisuuteen liittyvään ryhmään, kuten esimerkiksi ”lesbot” tai ”kinkyt” (ks. Pohtinen, 2014).

Seksuaalista suuntautumista ja/ tai seksuaali-identiteetin muodostumista on pyritty mittaamaan ja mallintamaan useiden eri kehitysteorioiden avulla. Tässä luvussa tarkastelen erityisesti niitä teorioita, joiden avulla biseksuaalisuuden ”olemusta” on

yritytty selittää. Swan vertailee artikkelissaan (2018, s. 34) tunnetuimpia seksuaalisen suuntautumisen ja seksuaali-identiteetin teorioita ja arvioi niiden soveltuvuutta biseksuaalisuuden kontekstissa. Swan kohdistaa kritiikkinsä erityisesti teorioiden yksiulotteisiin käsityksiin seksuaalisuudesta. Hänestä mallien ydinongelma on siinä, että luokitteluissa käytetään sellaisia määritelmiä, joita on käytetty kuvaamaan monoseksuaalisia ihmisiä, eli niitä, jotka ovat kiinnostuneita vain yhdestä sukupuolesta. Tämä näkyy esimerkiksi tutkittaville annetuissa vastausvaihtoehdoissa, jotka jättävät biseksuaalisuuden täysin huomiotta.

Swan (em.) esittää, että käyttämällä homo- ja heteroseksuaalisuutta toistensa vastakkaisina ja poissulkevinä kategorioina oletetaan, että seksuaalisen suuntautumisen pitäisi asettua niistä jompaankumpaan. Mikäli homo- ja heteroseksuaalisuus nähdään toistensa vastakohtina, silloin biseksuaalisuus joudutaan käsittämään joko niiden kahden sivupolkuna tai kompromissina. Biseksuaalisuutta ei siis tässäkään tapauksessa tunnusteta omaksi seksuaaliseksi suuntautumisiksi. Lisäksi Swan kritisoi, kuinka malleissa esiintyvät tutkijoiden omat oletukset siitä, mitkä muuttujat he katsoivat oleellisiksi seksuaalisen suuntautumisen muodostumisessa. Täten malleilla voidaan mitata ainoastaan niitä, mitkä tutkijoiden ennalta määrittelemistä muuttujista ovat keskeisiä seksuaalisen suuntautumisen muotoutumisessa.

Ratkaisuksi Swan (em.) esittää, että tutkijat keräisivät ihmisiltä itseltään tietoa niistä tekijöistä, joiden he uskovat vaikuttavan heidän seksuaaliseen suuntautumiseensa. Tällöin tutkijat voisivat myös selvittää, millaisen painoarvon ihmiset antavat kullekin tekijälle, ja saisivat siten viiteryhmän omat näkökulmat tutkimuksen keskiöön. Tämän myötä teorioista tulisi luotettavampia, sillä edeltävissä malleissa tutkijat olivat itse määritelleet olennaisina pidetyt muuttujat. Lisäksi Swan muuttaisi mallien näkökulmaa siten, että biseksuaalisuus toimisi muiden rinnalla yhtenä seksuaalisen suuntautumisen lähtökohtana eikä pelkkänä sivujuonteena tai kompromissina. Tällä hän tarkoittaa sitä, että biseksuaalisuus olisi yhtenä valittavana seksuaalisen suuntautumisen kategoriana homo- ja heteroseksuaalisuuden rinnalla. Tämän myötä

myös biseksuaalisuutta olisi mahdollisuus tutkia todellisena ja vakiintuneena seksuaalisena suuntautumisena.

Vaihtoehtoisena näkökulmana Swanin (em.) kritisoimille kehitysteorioille voidaan pitää Dillonin, Moradin ja Worthingtonin (2011) luomaa seksuaali-identiteetin kehitysteoriaa, joka pohjautuu luvun alussa esiteltyyn käsitykseen seksuaali-identiteetistä. Toisin kuin muut, universaali teoria ei keskity yhteen yksittäiseen seksuaali-identiteetin ryhmään (esim. homoseksuaalit), vaan sitä voidaan käyttää kaikkien seksuaali-identiteettien tarkasteluun. Kehitysteoria on biseksuaalisuuden kannalta erityinen, sillä siinä seksuaalista suuntautumista ei määritellä vain homo- tai heteroseksuaalisuuden kautta, vaan biseksuaalisuus nostetaan myös yhdeksi seksuaalisen suuntautumisen ilmenemismuodoksi. Malli on rakentunut myös muilta osin eri tavoin kuin muut kehitysteoriat, sillä siinä seksuaali-identiteetti nähdään huomattavasti joustavampana, eikä sitä määritellä pelkän seksuaalisen suuntautumisen tai käyttäytymisen kautta. Teoriassa seksuaali-identiteettiin suhtaudutaan laajana ja moniulotteisena kokonaisuutena, jota ei voida typistää pelkäksi kapea-alaiseksi kategoriaksi.

Toisaalta seksuaali-identiteettiä voidaan lähestyä myös aivan toisenlaisesta, queer-teoreettisesta, näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa queer-teoreettinen linssi toimii lähtökohtana sille, ettei sukupuoli ja seksuaalisuuksia tarkastella enemmistö-vähemmistö-jaottelun kautta, vaan HLBTIQ+-ihmisistä puhutaan sateenkaari-ihmisinä tai -yhteisönä. Yksinkertaisuudessaan queer-teoria haastaa perinteiset käsitykset sukupuolen ja seksuaalisuuden luokittelusta. Sen näkökulmasta sukupuoli ja seksuaalisuus ovat sekä joustavia että muuttuvia, eikä niitä voida asettaa tarkkarajaisiin tai muuttumattomiin identiteettikategorioihin. (Butler, 1990.) Queer-teorian ohella myös biseksuaalisuuden voi nähdä haastavan tarkkarajaiset identiteettikategoriat (Kangasvuori, 2006). Toisaalta queer-teorian ja biseksuaalisuuden voi nähdä myös keskenään ristiriitaisiksi, sillä moni queer-teoreetikko on jättänyt biseksuaalisuuden täysin käsittelemättä. Queer-tutkijat ovatkin tyypillisesti soveltaneet teoriaa lähinnä homoseksuaalisuuden yhteydessä. (Callis, 2011; 2009; Barker & Landridge, 2008.) Tämä ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita, etteivätkö ne

olisi toistensa kanssa yhteensovittavissa, vaan ehkä ennemmin biseksuaalisuuden näkymättömyydestä tieteessä (ks. kuitenkin Lahti, 2019).

2.3 Jodel biseksuaalina tilana

Jodel on anonyymi sosiaalisen median viestintäpalvelu, jossa käyttäjät voivat keskustella erilaisten aihepiirien kanavilla (Improve media, 2023). Tutkimuksessani keskityn *bi-naiset*-kanavalla käytyihin keskusteluihin ja tarkastelen kanavaa yhdenlaisena biseksuaalina tilana. Tulkitsen kanavaa peilaamalla sitä Tuula Juvosen (2022) tutkimukseen lesbotilojen affektiivisuudesta. Tutkimuksessaan Juvonen tarkastelee, miten 1970–2000-lukujen tamperelaiset homo- ja lesbotilat ovat vaikuttaneet lesbouden (käsityksen) muodostumiseen ja tuottamiseen. Tiloilla viitataan niihin baareihin ja juhlatiloihin, joissa järjestettiin kyseisenä ajanjaksona homojen ja lesbojen tanssijuhlia. Näitä lesboutta tuottavia tiloja Juvonen kuvaa termillä *lesboratories*.

Juvosen artikkelin (em.) keskiössä on, kuinka ihmiset ja tilat muodostavat affektiivisia suhteita toisiinsa. Affektiivisuudella tarkoitetaan ihmisen, tilanteen, olion tai asian kykyyn vaikuttaa (*affect*) toisiin ja tulla vaikutetuksi. Affektiivisuuden kohteena voivat siten toimia muutkin kuin ihmiskehot. (Kolehmainen, Lahad & Lahti, 2022.) Affektilla viitataan siihen ensisijaiseen kohtaamisessa syntyneeseen reaktioon, joka tapahtuu ennen tunnetta eli sitä, milloin ihminen osaa tulkita ja kuvailla omia tuntemuksiaan (Paasonen, 2017). Affektien voisi sanoa olevan kaiken olemisen keskiössä, sillä niiden katsotaan muokkaavan ihmisten sosiaalista ja psyykkistä todellisuutta (Ahmed, 2004). Tämä näkyy myös Juvosen artikkelissa (2022), missä hän esittää, kuinka juhlien sosiaaliset käytännöt sekä sukupuoli- ja sukupolijakauma vaikuttivat niissä käyvien naisten käsityksiin lesboudesta. On myös olennaista, että affektiiviset suhteet muotoutuivat aina uudelleen riippuen siitä, missä paikassa juhlat järjestettiin.

Juvonen (em.) esittää, että eräässä tilassa järjestettyjen juhlien riehakkaaseen ilmapiiriin vaikutti esimerkiksi se, etteivät vieraat voineet elää muualla arjessaan yhtä vapautuneesti. Juhlien kävijät koostuivat silloin lähinnä homomiehistä ja heidän

satunnaisista naispuolisista ystävistään, joista moni ei vielä kutsunut itseään lesboksi. Myöhemmin naisten osallistumisessa tapahtui merkittävä kasvu sen myötä, kun juhlat siirrettiin toiseen paikkaan. Uuden paikan avara tila kannusti naisia suhtautumaan lesbouteen entistä avoimemmin ja rennommin. Vapautunut ilmapiiri sekä intiimit ja affektiiviset suhteet naisten välillä tarjosivat heille paremmat valmiudet valloittaa itselleen tiloja lesboina myös muualla. Juvonen toteaa, että molemmilla paikoilla ja siellä muodostuneilla affektiivisilla suhteilla oli merkittävät vaikutukset kävijöiden itseymmärryksen muodostumiseen ja sille, mikä käsitettiin lesboudeksi.

Sovellan tulkinnassani Juvosen (em.) käsityksiä tilojen affektiivisuudesta Jodelin bi-naiset-kanavan kontekstiin. Katson, että itse tilan olemassaolon muoto, oli se sitten fyysinen tai virtuaalinen, ei ole tässä kohtaa olennainen. Biseksuaalisuuden kannalta on haastavaa tarkastella fyysisiä tiloja, sillä niitä ei juurikaan ole. Ainoat tiettävästi yksinomaan biseksuaalit tilat ovat tällä hetkellä Setan, Helsinki Pride -yhteisön ja Naisasialiitto Unionin tarjoamat vertaistukiryhmät sekä satunnaiset verkkokeskustelufoorumit ja sähköpostilistat (Kangasvuo, 2014). Olennaista on, että biseksuaaleilla olisi tiloja, missä kokoontua, käydä keskustelua ja sitä kautta muodostaa biseksuaalista identiteettiä (Bertilsdotter, 2002). Juvosen tutkimukseen peilaten voidaan olettaa, että bi-naiset-kanava vaikuttaa sen käyttäjien käsityksiin biseksuaalisuudesta sekä siihen, miten biseksuaalisuutta ja bi-identiteettiä muodostetaan. Jodelin bi-naiset kanavan käsitykset biseksuaalisuudesta eivät siten ole universaaleja, vaan sidoksissa sen käyttäjiin ja heidän tuottamiinsa sisältöihin. Käyttäjät vaikuttavat siten yhtä lailla affektiivisesti kanavaan kuin kanava sen käyttäjiin.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Aineistona Jodelin bi-naiset-kanava

Tutkimustani ohjaa ensisijaisesti kysymys siitä, miten suomalaiset bi-naiset kuvaavat biseksuaalisuuden kokemuksiaan Jodelin bi-naiset-kanavalla. Jatkokysymysten avulla tutkin tarkemmin sitä, miten bi-naiset määrittelevät oman seksuaali-identiteettinsä ja millaisia asioita voidaan pitää joko seksuaali-identiteettiä vahvistavina tai heikentävinä tekijöinä. On huomionarvoista mainita, että tutkimukseni ytimessä ovat bi-naisten omat kokemukset heidän seksuaali-identiteetistään, joten tulen tarkastelemaan biseksuaalisuutta sitä kautta, miten tutkittavani itse sen määrittelevät. Valitsin tutkimusaineistokseni verkkokeskustelut, sillä ne ovat otollinen ympäristö ihmisten käsitysten ja kokemusten tutkimiseen (Hakala & Vesa, 2013, s. 218).

Tutkimukseni on lähestymistavaltaan laadullista tutkimusta, mikä tarkoittaa, että tutkin ihmisten henkilökohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä (Puusa, Juuti & Aaltio, 2020, s. 56), enkä siten pyri etsimään yhtä kaikenkattavaa tai objektiivista tietoa biseksuaalisuudesta. Laadullisessa tutkimuksessa ei olla niinkään kiinnostuneita ilmiön yleisyydestä, vaan enemmän sen ymmärtämisestä. Aineiston edustavuuden sijaan laadullisen tutkimuksen ytimessä on ilmiöön liittyvien kokemusten ja käsitysten tutkiminen, jolloin tutkimuksen keskiössä on aina ihminen – niin tutkijan kuin tutkittavankin roolissa. Tämän valossa aineiston edustavuus ei siis ole tämän tutkimuksen, tai yleisemmin laadullisen tutkimuksen, keskiössä. (Puusa & Juuti, 2020, s. 73-74; Hakala & Vesa, 2013, s. 224–225.) Toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa, laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohteen ei oletetakaan olevan tutkijasta tai teoriasta riippumaton. Laadullisen tutkimuksen aineistot ovat usein enemmän tai vähemmän tulkinnanvaraisia, minkä vuoksi ne ovat väistämättäkin jollain tapaa tutkijasta riippuvaisia. Laadullisessa tutkimuksessa aineistona voi toimia esimerkiksi tekstit tai kuvat, kun määrällisessä tutkimuksessa aineiston tulisi olla mitattavassa muodossa. Lähestymistavat eroavat toisistaan myös tutkimuksen tavoitteiden osalta.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tyypillisesti saada kuvailevaa tietoa ja määrällisen tutkimuksen taas testata tutkimuksessa esitettyjä hypoteeseja. (Puusa & Juuti, 2020, s. 73.)

Keräsin keskusteluaineiston Jodelin bi-naiset-kanavalta, joka toimii sen käyttäjille yhdenlaisena vertaistuellisena virtuaalisena tilana. Monet yhteisöt käyttävät sosiaalista mediaa vertaistuellisena alustana, jossa käyttäjillä on mahdollisuus saada ymmärrystä ja tukea omille kokemuksilleen (Gavrila ym., 2019). Bi-naiset-kanavan vertaistuellinen ilmapiiri ei mahdollista pelkästään omien kokemusten jakamisen, vaan myös sen, että käyttäjillä on mahdollisuus tehdä oma seksuaali-identiteetti näkyväksi, ja sen myötä myös todelliseksi (Davila ym., 2021). Lisäksi sovelluksen anonymiteetti voi mahdollistaa avoimemman kokemusten jakamisen, sillä käyttäjillä ei ole pelkoa oman identiteetin paljastumisesta muille ihmisille. Hakala ja Vesa (2013, s. 224) esittävätkin, että verkkokeskusteluiden anonymiteetti ja ”ei-kasvokkaisuus” voivat mahdollistaa sellaisen tiedon tarkastelun, mihin ei välttämättä pääsisi käsiksi perinteisillä haastattelu- tai kyselytutkimuksilla.

Jodel on sijaintiin perustuva anonyymi viestintäpalvelu. Sovellus toimii Suomen lisäksi myös monissa muissa Euroopan maissa, ja sen käyttäjät painottuvat enimmäkseen 18–35-vuotiaisiin kaupunkilaisiin. (Improve media, 2023.) Alustan käyttäjät voivat käydä keskustelua lukuisten eri aihepiirien kanavilla. Aiheet voivat keskittyä esimerkiksi sukupuoleen, politiikkaan, tarjouksiin, julkkiksiin, asuinalueeseen tai esimerkiksi tiettyyn opinahjoon. Keskustelukanavat ovat sitä aktiivisempia, mitä enemmän tietyllä alueella on ihmisiä. Tämän vuoksi olen kerännyt bi-naiset-kanavalla käydyt keskustelut käyttämällä sijaintinani Helsinkiä, sillä silloin kanavan käyttäjämäärä on ylivoimaisesti suurin – vaihtelevasti noin 3500–4000 käyttäjää. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki käyttäjät olisivat helsinkiläisiä tai kirjoittaisivat kanavalle Helsingistä käsin. Jokaisella Jodelin käyttäjällä on mahdollisuus valita live-sijainnin lisäksi vaihtoehtoinen sijainti, jonka alueen keskusteluihin haluaa osallistua.

Olen kerännyt aineiston kolmena eri ajankohtana vuoden 2023 syys- ja lokakuun vaihteessa, ja kaikki valikoidut keskustelut on käyty saman vuoden aikana. Poimittuja keskusteluketjuja kertyi yhteensä 23 ja niiden sisältämiä kommentteja noin 150. Keräsin verkkokeskusteluaineiston manuaalisesti, eli siten, että etsin tutkimukseeni soveltuvia verkkokeskusteluita ja litteroin ne sieltä käsin tekstinkäsittelyohjelmaan. Verkkokeskusteluita voisi kerätä myös ohjelmoidusti, mutta siihen soveltuvia ohjelmia on rajoitetusti, eivätkä ne ole erityisen tunnettuja. (Laaksonen & Matikainen, 2013, s. 202–203.) Alkuun selailin ja havainnoin kanavalla käytyjä keskusteluita, minkä jälkeen aineistoksi valikoitui sellaiset keskustelut ja/ tai yksittäiset kommentit, joissa kirjoittaja käsittelee jollain tapaa tutkimuskysymyksiä aiheita. Valitsemisessä kommentissa kirjoittajan tuli käsitellä joko omaa tai muiden suhtautumista hänen biseksuaalisuuteensa ja/ tai sitä, millaisia kokemuksia tai ajatuksia oma biseksuaalinen identiteetti kirjoittajassa herätti. Aineistonkeruussa voi olla tarpeellista taltioita tekstin lisäksi myös verkkoaineiston visuaaliseen ulkomuotoon liittyvää sisältöä, kuten hymiöitä tai tykkäyksiä (em., s. 204). Keräämäni aineiston kohdalla tämä ei kuitenkaan ollut oleellista, sillä tekstiaineistoa löytyi riittävän runsaasti ja monipuolisesti.

Aineiston vahvuuksiin kuuluu sen vertaistuelliset ja anonymiteettiin liittyvät aspektit, mitkä mahdollistavat, että kirjoituksissa voidaan käsitellä vaikeita ja tabuinakin pidettyjä aiheita. Verkkokeskustelut voidaan tulkita tutkijasta riippumattomaksi ja luonnolliseksi aineistoksi, sillä kirjoitukset ovat syntyneet kirjoittajien omasta halusta ja tarpeesta jakaa. Käsitellyjä aiheita ei siten ole ohjannut tutkijan omat kysymykset, jotka saattaisivat toimia vastaajille jollain tapaa johdattelevina. Aineiston anonymiteetin ja sen autenttisuuden voi nähdä tutkimuksen luotettavuutta lisäävinä tekijöinä. (Hakala & Vesa, 2013, s. 223–224.) Toisaalta aineiston anonymiteetin voi tulkita myös luotettavuutta heikentäväksi, sillä kirjoittajien sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta ei ole takeita. Täten on mahdollista, että osa kommentista ei tosiasiaassa ole bi-naisten kirjoittamia. On kuitenkin olennaista miettiä, voiko toisen seksuaali- tai sukupuoli-identiteetistä olla koskaan lopullista varmuutta. Katson, että molemmat niistä ovat sellaisia, jotka ovat jokaisen ihmisen itsensä määriteltävissä.

3.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Aineiston analyysinä käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Sisällönanalyysia käytetään tyypillisesti tekstiaineistojen analysoinnissa, ja sen avulla on myös mahdollista tarkastella strukturoimatonta eli luonnollista aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117.) Luonnollisella aineistolla viitataan sellaiseen aineistoon, kuten tässä tutkimuksessa, jonka muodostamiseen tutkija ei ole ollut osallisena. Valitsin analyysitavaksi sisällönanalyysin, sillä tarkastelun kohteeni ovat nimenomaan biseksuaalisuuden kokemusten kuvaukset ja niiden merkitykset. Olen erityisen kiinnostunut merkitysten sisällöistä enkä esimerkiksi niiden tuottamisen tavoista, minkä vuoksi sisällönanalyysi on tutkimukseni kannalta oleellinen analyysitapa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117.)

Sisällönanalyysin eri lähestymistavat vaikuttavat niin aineistonkeruuseen, analysointiin kuin lopulliseen raportointiin. Lähestymistapani on teoriaohjaava sisällönanalyysi, joka ei nojaa yksinomaan teoriaan tai aineistoon, vaan yhdistelee niistä molemmista nousevia havaintoja. Teoriaohjaavan ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin lähtökohtia voi kuitenkin pitää samankaltaisina, sillä ne molemmat toimivat osittain aineiston ehdoilla. Toisin kuin aineistolähtöisessä analyysissä, teoriaohjaavassa analyysissä teoreettisia käsitteitä ei kuitenkaan luoda itse, vaan ne johdetaan aikaisemmasta tutkimuksesta. Teoriaohjaavaa ja aineistolähtöistä analyysia yhdistää se, että molempien kohdalla valitut analyysiyksiköt poimitaan aineistosta. Erona kuitenkin se, että teoriaohjaavassa analyysissä yksiköt valitaan osittain teoriaa apuna käyttäen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 108–111; 133.) Teoriaohjaava sisällönanalyysi on tutkimukselleni otollinen lähestymistapa, sillä olen kiinnostunut sekä mahdollisista uusista aineistosta nousevista ilmiöistä että jo entuudestaan tiedettyjen ilmiöiden peilaamisesta.

Sisällönanalyysin tarkoituksena on eritellä ja jäsentää tietoa, minkä avulla aineistosta voidaan nostaa esille sen olennaisimmat piirteet ja merkitysten kuvaukset (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Hakala & Vesa, 2013, s. 218). Sisällönanalyysin vaiheet voidaan jakaa neljään erilaiseen vaiheeseen: ensimmäisenä vaiheena on päätös, mitä aineistosta

lähdetään etsimään; toisena aineiston läpikäyminen ja olennaisten asioiden merkitseminen; kolmantena aineiston luokittelu, teemoittelu tai tyypittely; ja neljäntenä yhteenvedon kirjoittaminen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 104). Seurasin lähtökohtaisesti näitä samoja vaiheita aineiston analyysissä, mutta tein vaiheet osittain mukautetussa järjestyksessä. Tarkennuksena, että valitsin aineiston jäsentämisen tavaksi teemoittelun. Teemoittelussa aineisto jaotellaan aiheiden perusteella erilaisiin ryhmiin ja tarkastellaan, mitä jokaisesta ryhmästä nousee esille. Tätä ennen on kuitenkin mahdollista tehdä alustavaa teemoittelua ryhmittelemällä kirjoituksia esimerkiksi tarkasteltavien iän tai sukupuolen mukaan. (em. 107.)

Toisin kuin Tuomi ja Sarajärvi (em., s. 104) ehdottavat, en halunnut päättää vielä ensimmäisessä analyysivaiheessa, mitä asioita lähden aineistosta etsimään. Tähän vaikuttaa se, että olen kerännyt aineistoni itse, joten olen jo keräysvaiheessa valikoinut analysoitaviksi vain sellaisia kommentteja, jotka lähtökohtaisesti vastaavat tavalla tai toisella esittämiini tutkimuskysymyksiin. Sen sijaan, katsoin ensimmäisessä vaiheessa hyödyllisimmäksi käydä aineistoani läpi ja tehdä alustavia merkintöjä siitä, mitä aiheita kussakin keskusteluketjussa käsiteltiin. Tämän jälkeen pystyin merkintöjeni pohjalta alkaa teemoitella aineistoani alustaviin ryhmiin, kuten "syrjintä", "bifobia", "seksuaali-identiteetti" tai "deittailu". Osa ryhmien teemoista olivat alkuun toistensa kanssa osittain päällekkäisiä, kuten esimerkiksi "bifobia" ja "syrjintä". Huomasin myös, että huomioni kiinnittyi tahtomattakin sellaisiin aihepiireihin, joita olen käsitellyt tutkielman teoriaosiossa, kuten bifobiset käsitykset, syrjintä hetero- ja sateenkaariyhteisöissä sekä biseksuaalisen identiteetin muodostaminen (ks. luku 2). Toisaalta syynä voi olla myös se, että bifobiaan ja syrjintään liittyviä kommentteja esiintyi aineistossa ylivoimaisesti eniten, joten ne olisivat saattaneet korostua ilman teoriaosion tuomaa tietämystäkin.

Seuraavassa vaiheessa ryhdyin teemoittelemaan aineistoa aiempaa tarkkarajaisempiin kategorioihin. Tässä vaiheessa uudelleenmuotoilin osan alustavista kategorioista, jotta ne vastaisivat paremmin aineistosta nouseviin teemoihin. Osan ryhmistä nimesin täysin uudelleen, osaan liitin alakategorioita ja osan aihepiiriä tarkensin entisestään. Tässä vaiheessa analyysia tein myös päätöksen

siitä, mitkä kommentit ja aiheet olivat aineistoni kannalta kaikista keskeisimpiä. Jouduin rajaamaan ulkopuolelle sellaiset kirjoitukset, joita ei voinut sijoittaa mihinkään muodostamaani kategoriaan ja ne, joiden aihepiirejä ei käsitelty aineistossa riittävästi. Esimerkiksi nonmonogaamisuutta käsiteltiin parissa kirjoituksessa, mutta siitä ei ollut mahdollisuutta muodostaa yksittäistä ylä- tai alakategoriaa liian vähäisen sisällön vuoksi. Lopullisia kategorioita nousi yhteensä viisi: 1. biseksuaalisuuden määrittely, 2. biseksuaalista seksuaali-identiteettiä vahvistavat ja heikentävät tekijät, 3. biseksuaalisen kiinnostuksen ilmentyminen 4. bifobia ja naisten kuvaamat syrjinnän kokemukset sekä 5. seurustelukumppanin sukupuolen vaikutus bi-naisten sukupuolen ilmaisuun ja sukupuolikokemuksiin.

Aineiston kirjoituksia ei voida jäljittää yksittäisiin henkilöihin Jodelin anonymiteetin vuoksi. Olen myös jättänyt mainitsematta kirjoitusten julkaisupäivät, mikä suojaa omalta osaltaan kirjoittajien yksityisyyttä. Tutkittavien anonymiteetin säilyttäminen on erityisen tärkeää tutkimuksen etiikan ja tutkittavien yksityisyyden kannalta, etenkin tässä tutkimuksessa, jossa tutkittavina toimivat seksuaalivähemmistöön kuuluvat ihmiset. Anonymiteetin tärkeys korostuukin erityisesti silloin, kun tutkimuksessa käsitellään arkaluontoisia aiheita tai sellaisia ihmisryhmiä, jotka voisivat joutua tutkimuksen myötä alttiiksi jonkinlaiselle haitalle. (TENK, 2019.) Tämän valossa olen pyrkinyt tekemään aineistosta mahdollisimman anonyymin ja hyvän tutkimusetiikan mukaisen. Eettisyyden näkökulmasta voi olla kuitenkin hyvä pohtia aineistoni vertaistuellista luonnetta ja omaa tutkijapositioni. Vaikka kirjoitukset ovat anonyymejä, tutkittavat eivät ole itse tietoisia siitä, että heidän kirjoituksiaan on käytetty tutkimusaineistona. Se, etten osallistunut tutkijana kanavalla käytyihin keskusteluihin mahdollisesti autenttisen ja luonnollisen aineiston, mutta jätti tutkittavilta mahdollisuuden valita, haluavatko he osallistua tutkimukseen vai eivät. Olen kuitenkin arvioinut, että kirjoitusten käyttämisestä ei pitäisi koitua minkäänlaista haittaa tutkittaville itselleen.

4 TULOKSET

4.1 Biseksuaalisuuden määrittely

Tutkimusaineistossa kuvatut biseksuaalisuuden määritelmät olivat hyvin yhdenmukaisia tutkijoiden esittämien määritelmien kanssa (ks. luku 2.2). Ristiriidaksi nousi sama kysymys siitä, oliko biseksuaalinen kiinnostus sukupuolesta riippumatonta vai ei. Kaikkien aineistossa esitettyjen määritelmien ytimessä oli kuitenkin sama ajatus siitä, että biseksuaalinen kiinnostus voi olla luonteeltaan joustavaa, mutta se kohdistuu useampaa kuin yhtä sukupuolta kohtaan. Biseksuaalisuuden määrittelyyn vaikutti osaltaan se, kuinka kirjoittaja käsitti sukupuolen moninaisuuden osana biseksuaalisuutta. Osa kirjoittajista korosti sitä, että he olivat kiinnostuneita kaikista sukupuolista, eivätkä pelkästään miehistä ja naisista. Tällöin he olivat kiinnostuneita myös niistä sukupuolista, jotka eivät asettuneet perinteiselle sukupuolibinäärille, kuten esimerkiksi muunsukupuolisista tai sukupuolettomista ihmisistä. Osa myös tarkensi, että heidän kiinnostuksensa kohdistui yhtä lailla trans- ja cissukupuolisiin henkilöihin. Transsukupuolisella viitataan henkilöön, jonka sukupuolikokemus ei vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta ja cissukupuolisella henkilöön, jonka sukupuolikokemus puolestaan vastaa (Seta, 2023).

Osalle kirjoittajista oli taas tärkeää tehdä selkeä eronteko bi- ja panseksuaalisuuden välillä. Tällöin biseksuaalisuus merkitsi kiinnostusta kahta sukupuolta, miehiä ja naisia, kohtaan ja panseksuaalisuus taas kaikkia sukupuolia kohtaan. Bi- ja panseksuaalisuuden välisiä eroja pohdittiin myös sitä kautta, oliko kiinnostus sukupuolesta riippumatonta vai ei. Osa koki, että biseksuaalisuudessa kiinnostus oli sukupuolesta riippumatonta, jolloin toisen ihmisen sukupuolella tai sukupuolen ilmaisulla ei ollut merkitystä. Osa taas mielsi kyseisen ajatuksen liittyvän panseksuaalisuuteen ja korostivat, että biseksuaalisuudessa kiinnostus oli sukupuolesta riippuvaista, jolloin toisen sukupuolella tai sukupuolen ilmaisulla oli merkitystä. Jotkut eivät puolestaan kokeneet järkeväksi tehdä erontekoa sen kanssa, oliko kumppanin sukupuolella biseksuaalisuudessa merkitystä vai ei, vaan jättivät

sen jokaisen itsensä määriteltäväksi. Monet myös näkivät, että bi- ja panseksuaalisuuden välinen raja oli häilyvä, ja ne olivat monilta osin, elleivät täysin, toistensa kanssa päällekkäiset. Kirjoittajien vaihtelevista kuvauksista voikin huomata, että biseksuaalisuuden määritelmien nyanssierot ovat moninaisia sekä biseksuaalien omissa määritelmissä että tieteellisissä tutkimuksissa (ks. luku 2.2).

Soveltamalla Tuula Juvosen teoriaa (ks. luku 2.3) naisten käsitykset biseksuaalisuudesta voidaan nähdä rakentuneen affektiivisesti kanavan ja sen käyttäjien välillä. Tällöin kanava on voinut muodostaa sen käyttäjille oman sosiaalisen todellisuuden, jossa biseksuaalisuus ymmärretään kanavan ja sen käyttäjien muodostamien affektiivisten suhteiden kautta. Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että käyttäjät ja kanava toimivat aina vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, jolloin ne voivat vaikuttaa toistensa sosiaalisiin todellisuuksiin. On siis mahdollista, että kanavan ilmapiiri ja siellä käydyt keskustelut ovat vaikuttaneet tutkimieni naisten käsityksiin biseksuaalisuudesta.

4.2 Biseksuaalista identiteettiä vahvistavat ja heikentävät tekijät

Olen tulkinnut biseksuaalista identiteettiä vahvistaviksi ja heikentäviksi sellaiset tekijät, jotka kirjoittaja kuvaa jollain tapaa joko omaa biseksuaalisuuttaan eheyttäväksi tai hajottaviksi. Tulkitsin tekijöitä myös kirjoittajan niille antamien merkitysten kautta. Kirjoitusten perusteella biseksuaalista identiteettiä vahvistaviksi tekijöiksi voidaan tulkita sekä biseksuaalisuuden näkyväksi tekemisen että biseksuaalisen visuaalisen identiteetin. Osa kirjoittajista kertoi käyttävänsä bi-lippua tai sen tunnuskäntien sonnustamia tavaroita, kuten pinssejä tai koruja, joiden avulla he pyrkivät viestimään muille ihmisille heidän biseksuaalisuudestaan. Jotkut taas kertoivat ”näyttävänsä lesbolta”, minkä myötä muut ihmiset eivät olettaneet heitä heteroiksi. Yksi kirjoittaja kertoi, että hänen tuli korostaa biseksuaalisuuttaan ”kuuluttamalla”, sillä hänestä ei pystynyt muuten ulkoisesti tunnistamaan, että hän oli kiinnostunut myös naisista.

"Itsellä liittyy siihen, et "heteron näköisenä" bissenä tuntuu et "kuuluttamalla" sitä suuntautumista vois ainaki yrittää parantaa todennäköisyyttä löytää seuraa samasta sukupuolesta kun ei musta muuten huomaa että naiset kiinnostaa"

Biseksuaalisuuden näkyväksi tekemisen tavoista on tehty aikaisempaa tutkimusta, minkä mukaan tyypillisimmät tavat tehdä biseksuaalisuus näkyväksi ovat visuaalisen esittämisen tavat sekä suora kommunikaatio (Davila ym., 2019). Visuaalisen esittämisen tavoilla tarkoitetaan esimerkiksi bi- ja sateenkaarituotteiden käyttämistä (pinssit, liput ym.) sekä ei-heterona pidettyä tyyliä, kuten runsaita koruja tai tatuointeja. Toisin kuin lesboilla, bi-naisilla ei kuitenkaan ole mitään tiettyä tapaa näyttää biseksuaalilta. Biseksuaalit ovatkin tyypillisesti rakentaneet biseksuaalin ulkonäkönsä eli visuaalisen identiteetin lainaamalla elementtejä esimerkiksi homojen, lesbojen tai androgyynien ulkonäöstä ja pukeutumistyylistä. Osa taas omaksuu muita omalaatuisia ja näyttäviä pukeutumistyyliä, kuten punk-, gootti- tai hippityylejä. (Hayfield 2021; Hayfield ym., 2013; Taub, 1999.)

Kirjoittajien kertomat biseksuaalisuuden näkyväksi tekemisen tavat olivat hyvin yhdenmukaisia, elleivät identtisiä, tutkimuksissa esitettyjen biseksuaalisuuden näkyväksi tekemisen tapojen kanssa. Seksuaali-identiteetin näkyväksi tekeminen on myös todettu olevan monelle biseksuaalille tärkeää ja omaa seksuaali-identiteettiä vahvistavaa (Davila ym., 2019; Hayfield ym., 2013). Tämän myötä voidaan tulkita, että kirjoittajien kertomat tavat tuoda oma biseksuaalisuus näkyväksi voivat toimia heidän biseksuaalista identiteettiään vahvistavina.

Davilan ynnä muiden (2019) tutkimuksen pohjalta tehdyn jatkotutkimuksen mukaan (Davila ym., 2021) biseksuaalisuus tuodaan tyypillisemmin esille joko sinkkuna tai seurustellessa samansukupuolisen kumppanin kanssa. Ilmiö nousi esille myös aineistossa, jossa osa kirjoittajista kuvasi, etteivät he kokeneet oikeudekseen käyttää näkyviä biseksuaalisuudesta viestiviä tunnusmerkkejä ollessaan suhteissa miesten kanssa.

"Tiedän että tää on tyhmää, mutta musta tuntuu väärältä käyttää esim. bi-lippua missään sillon kun oon miehen kanssa suhteessa :(tuntuu että saan viestiä biseksuaalisuudestani vain jos oon sinkku tai naisen kanssa"

Seurustelu samansukupuolisen kumppanin kanssa voidaan nähdä myös yhtenä biseksuaalista identiteettiä vahvistavana tekijänä. Monissa kanavalla käydyissä keskusteluissa korostuivat käsitykset, joissa naisten kanssa seurustelua pidettiin biseksuaalisuuden kannalta "oikeampana" kuin miesten kanssa seurustelua. Kirjoituksissa esiintyi monesti miehiä vähätteleviä kommentteja ja kuvauksia siitä, kuinka paljon tunnerikkaampaa, tasavertaisempaa ja nautinnollisempaa naisten kanssa seurustelu oli. Joissain kommentteissa kirjoittaja myös koki tarpeen selventää muille, miksi oli kiinnostunut miehistä, ja varmistella, että oli kuitenkin yhtä lailla kiinnostunut myös naisista. Miehiin kohdistuvaa kiinnostusta kuvattiin usein enemmän harvinaisuutena tai yksittäistapauksena, mitä pyrittiin monesti jopa vähättelemään. Naisiin kohdistuvaa kiinnostusta sekä naisten välisiä suhteita sen sijaan romantisoitiin, ja ne toimivat tietynlaisena kanavalla vallitsevana normina ja ideaalina. Myös Jenny Kangasvuon (2014, s. 416) tutkimuksessa naisten välisiä suhteita pidettiin niin merkityksellisenä, että oletukset lesboudesta koettiin yhdentekevinä. Sen sijaan naissuhteiden kyseenalaistamista, joka voisi tapahtua biseksuaalisuuden kertomisen seurauksena, pidettiin heidän identiteetilleen huomattavasti suurempana uhkana.

Vahvistaviin tekijöihin kytkeytyy tiiviisti myös vastapuoli, biseksuaalista identiteettiä heikentävät tekijät. Heikentävinä tekijöinä voidaan pitää suhteita miesten kanssa ja naisten kohtaamaa hetero-olettamusta. On kuitenkin huomioitava, ettei tekijöiden heikentävä puoli liity välttämättä itse tekijöihin, vaan enemmän siihen, miten muu sateenkaariyhteisö reagoi niihin ja millaisia olettamuksia niistä tehdään. Heikentävissä tekijöissä on lähtökohtaisesti kyse siitä, että naiset kokevat niiden takia ulkopuolisuuden tunnetta sateenkaariyhteisössä. Täten naiset eivät välttämättä pidä miehen kanssa seurustelua itsessään bi-identiteettiä heikentävänä, vaan enemmän siksi, että sen myötä muu yhteisö vieroksuu heitä. Kirjoituksista kävi ilmi, kuinka jotkut naisista kokivat, etteivät he olleet miessuhteidensa vuoksi "yhtä queer" (suom.

sateenkaareva) kuin naissuhteissa elävät. Bi-naisten miessuhteisiin suhtauduttiin vähempiarvoisina ja niiden koettiin vahvistavan stereotypiaa siitä, että bi-naiset olisivat tosiasiaa heteroita. Osa myös kuvasi, että "heterolta näyttäminen" vaikeutti sateenkaariyhteisöön kuulumista, sillä henkilöä ei tällöin mielletty sateenkaariyhteisön jäseneksi.

Tunne sateenkaariyhteisöön kuulumisesta on todettu vahvistavan biseksuaalista identiteettiä, kun taas kokemukset biseksuaalisuuden väheksynnästä on todettu heikentävän sitä (Davila ym. 2019; Feinstein ym. 2019). Sen myötä voidaankin ajatella, että miessuhteista ja hetero-oletuksista koitua vähättely ja kuulumattomuuden tunne sateenkaariyhteisössä voivat toimia biseksuaalista identiteettiä heikentävinä.

4.3 Biseksuaalisen kiinnostuksen ilmentyminen

Yksi tyypillisin teema, mitä keskusteluketjuissa käsiteltiin, oli deittailu ja ihmissuhteet. Niiden sisällä keskustelut painoutuivat erityisesti esimerkiksi kirjoittajien mieltymyksiin liittyen sukupuoleen ja sukupuolen ilmaisun tapoihin. Kirjoituksissa saatettiin myös analysoida kiinnostuksen laatua ja luonnetta tiettyä sukupuolta kohtaan sekä sitä, miten kiinnostus saattoi vaihdella tilannekohtaisesti. Osa toi myös esille, kuinka he kokivat parisuhteessaan kaipuuta jotain muuta kuin kumppaninsa sukupuolta kohtaan.

4.3.1 Sukupuoli ja sukupuolen ilmaisun mieltymykset deittailussa

Aineistossa esiintyi lukuisia eri sukupuolen ja sukupuolen ilmaisun mieltymyksiä. Sukupuolen ilmaisulla viitataan kirjoittajien käyttämiin termeihin, kuten "butch", "femme" tai "masc". Henkilöt, jotka kuvaavat itseään "butch" tai "masc" -termeillä, omaavat monesti maskuliiniseksi miellettyjä piirteitä, kun taas "femme"-termin käyttäjät feminiiniseksi miellettyjä piirteitä. Piirteet voivat liittyä esimerkiksi henkilön persoonaan, vaatetukseen, eleisiin tai sukupuolirooleihin. Termit olivat alun perin lesbonaisten käyttämiä identiteettikuvauksia, mutta nykyisin niiden käyttö on valtavirtaistunut laajemmin sateenkaariyhteisön sisällä. (Seta, 2023; Zheng, 2018.)

Osa kirjoittajista kertoi kiinnostuvansa lähtökohtaisesti tietyistä sukupuolista, kuten naisista ja muunsukupuolisista, eivätkä eritelleet sen tarkemmin omia mieltymyksiään. Osa taas kertoi, että he ihastuvat ihmiseen, jolloin sukupuolella tai sukupuolen ilmaisulla ei ollut merkitystä. Jotkut kirjoittajista antoivat kuitenkin yksityiskohtaisia kuvauksia siitä, millaisista ihmisistä he voisivat tai eivät voisi viehättyä. Seuraavassa kuvauksessa kirjoittaja kertoo olevansa kiinnostunut naisista, niin cisnaisista (ks. luku 4.1) kuin sukupuolenkorjausleikkauksessa käyneistä transnaisista; miehistä, tarkemmin ottaen transmiehistä, jotka eivät ole käyneet sukupuolenkorjausleikkauksessa; sekä muunsukupuolisista, jotka ovat syntymässään määritelty naisiksi. Kirjoittaja myös perustelee, miksi hän kokee biseksuaalisuuden kuvaavan häntä paremmin kuin panseksuaalisuuden.

"Mulle bisseys meinaa että olen kiinnostunut naisista (cis ja post op trans), miehistä (non op trans) ja afab muusuista. En käyttäisi itsestäni sanaa pan koska se ei kuvaa mua kun sukupuolella on mulle väliä enkä ihastu "sokeasti"."

Toinen kirjoittaja taas kuvaa selkeästi, kuinka hän ei viehätty trans- tai muunsukupuolisista ihmisistä. Hän ei kuitenkaan poissulje sitä, etteikö viehätys heitä kohtaan voisi olla yhtä lailla osana biseksuaalisuutta.

"Mua ei kiinnosta trans- tai muusut mut tottakai silti voi olla bi jos näistä tykkää! Ne on preferenssejä eikä siihen tarvita omaa suuntautumista."

Monissa keskusteluissa kirjoittajat myös toivat esille heidän ensisijaiset sukupuolipreferenssinsä. Kirjoittajat siis viehättyivät useammasta kuin yhdestä sukupuolesta, mutta he saattoivat suosia tiettyä sukupuolta muita enemmän. Bi-naiset-kanavalla naisia suosittiin ylivoimaisesti eniten. Jotkut saattoivat perustella suosimista esimerkiksi sen kautta, minkä sukupuolisen ihmisen kanssa he haluaisivat tulevaisuudessa perustaa perheen. Osa myös kuvasi, kuinka heidän kiinnostuksensa tiettyä sukupuolta kohtaan oli puhtaasti seksuaalinen, minkä vuoksi he eivät kokeneet tai halunneet heidän kanssaan mitään romanttista. Naisten mieltymyksistä lukiessa

voi huomata, miten moninaisia käsityksiä heillä on biseksuaalisuudesta, ja siitä, mitä biseksuaalinen kiinnostus voi pitää sisällään.

4.3.2 Kaipausta jotain toista kuin kumppanin sukupuolta kohtaan

Jotkut naisista kertoivat elävänsä monogaamisessa parisuhteessa, mutta kaipasivat samalla jotain toista kuin heidän kumppaninsa edustamaa sukupuolta. Osalla heistä ilmiö liittyi vahvasti siihen, että seurustellessa tietyn sukupuolisen ihmisen kanssa he kokivat aina kaipuuta jotain toista sukupuolta kohtaan. Yksi esimerkiksi kuvasi, kuinka miesten kanssa seurustellessa haaveili aina naisista, mutta naisten kanssa samanlaista kaipuuta miehiä kohtaan ei ollut. Osalla ilmiö oli puolestaan läsnä kaikissa heidän parisuhteissaan kumppanin sukupuolesta riippumatta. Yhdellä kaipuu esimerkiksi heräsi aina parin vuoden päästä suhteen alusta. Joillakin ilmiössä oli kuitenkin kyse siitä, etteivät he olleet aikaisemmin päässeet toteuttamaan omaa seksuaalisuuttaan muiden sukupuolisten ihmisten kanssa. Yksi kirjoittajista koki esimerkiksi surua siitä, ettei hänelle ehkä tulisi mahdollisuutta toteuttaa seksuaalisuuttaan enää muiden sukupuolten kanssa.

Lähes kaikissa aihepiiriä koskevissa keskusteluketjuissa joku kirjoittajista muistutti muita keskustelijoita myös monisuhteisuuden mahdollisuudesta. Osa aiheen parissa kipuilevista kertoivatkin pohtineensa sitä, olisiko monisuhteisuus heille sopivampi suhdemuoto. Jotkut olivat kuitenkin vankasti sitä mieltä, ettei ilmiössä ollut kyse monisuhteisuudesta, vaan biseksuaalisuudesta, eivätkä he kokeneet monisuhteisuutta itselleen mieluisaksi. Monet kirjoittajista myös kertoivat kokevansa syyllisyyttä siitä, että he pelkäsivät vahvistavan omalla toiminnallaan biseksuaalisuuteen liitettyjä stereotypioita. Tällä he viittasivat muun muassa niihin bifobisiin oletuksiin, joiden mukaan biseksuaalit olisivat yliseksuaalisia ja epälojaaleita kumppaneita, jotka eivät kykene monogaamiseen parisuhteeseen (ks. luku 2.1).

4.4 Bifobia ja naisten kuvaamat syrjinnän kokemukset

Suurimmassa osassa keskusteluita bifobiaa käsiteltiin tavalla tai toisella. Osassa bifobia ja sen ilmenemismuodot olivat niiden painopisteinä ja osassa taas niiden yhtenä sivujuonteena. Keskusteluiden yleisyyden ja sisällön perusteella teeman voi tulkita kanavan kävijöille tärkeäksi. Naisten kertomat bifobian kokemukset olivat hyvin samanlaisia teoriaosiossa (ks. luku 2.1) esitettyjen bifobian ilmenemismuotojen kanssa, ja monet heistä myös tunnistivat, että niissä kyse oli bifobiasta. Niissäkin kommentteissa, joissa kirjoittaja ei itse nimennyt tapausta bifobiseksi, joku muu keskustelija teki sen hänen puolestaan. Bifobiaan ja syrjintään liittyvissä keskusteluissa olikin havaittavissa omanlainen naisten välinen solidaarisuus ja yhteisöllisyys. Keskusteluissa naiset pitivät useammin toistensa puoliaan sen sijaan, että olisivat asettautuneet toisiaan vastaan tietynlaisiksi ”biseksuaalisuuden portinvartijoiksi”.

Lähes jokaisessa bifobiaan liittyvässä kirjoituksessa mainittiin, kenen taholta bifobiaa oli koettu. Kirjoituksissa kerrottiin enimmäkseen sateenkaariyhteisön sisällä koetusta bifobiasta, mutta joissain käsiteltiin myös heterojen osalta kohdattua bifobiaa. Parissa yksittäisessä kuvauksessa ei kuitenkaan tarkennettu, kenen suunnalta bifobiaa oli koettu. Monet sateenkaariyhteisön sisällä koetut bifobian kokemukset liittyivät hetero-olettamuksiin ja biseksuaalisuuden väheksyntään. Monista niistä ilmeni, ettei naisia otettu vakavasti joko biseksuaalisuutensa vuoksi tai siksi, että he seurustelivat miehen kanssa. Yhdelle kirjoittajista oli sanottu, ettei tämä ollut tervetullut sateenkaariyhteisön tapahtumiin niin kauan, kun hän oli suhteessa miehen kanssa. Osalle oli puolestaan väitetty, että bi-naisilla oli aina mahdollisuus valita mies, minkä vuoksi heillä ei ollut yhtä epäoikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema kuin esimerkiksi lesbonaisilla. Yksi taas kertoi siitä, miten häntä oli painostettu valitsemaan puoli kenen kanssa halusi olla, miesten vai naisten kanssa.

Jotkut kuvasivat myös kokemuksia, joissa heidän biseksuaalisuutensa koettiin jollain tapaa vähemmän ”sateenkaarevana” kuin esimerkiksi homoseksuaalisuus, sillä biseksuaalit eivät olleet sanalla sanoen ”sataprosenttisesti kiinnostuneita naisista”. Yhtä kirjoittajaa ei taas hyväksytty sateenkaaripiireihin, sillä hänen

feminiinistä ulkonäköään ja miespreferenssiään deittailussa väheksyttiin. Kirjoituksissa esiintyi myös kritiikkiä siitä, miten näkymätön osa sateenkaariyhteisöä ja -kulttuuria biseksuaalit olivat, vaikka he kattoivat suuren osan yhteisön jäsenistä. Naisten bifobian kuvauksissa esiintyi kuitenkin yksi olennainen bifobian muoto, mitä ei ole käsitelty tässä tutkimuksessa aikaisemmin. Kommenteissa puhuttiin myös bi-naisten itsensä ylläpitämästä bifobiasta, jossa he halveksuivat ja väheksyivät suhteita miesten kanssa. Kirjoittajat nimesivät biseksuaalien omaksumaa bifobiaa sisäistetyksi bifobiaksi. Miessuhteiden vähättely olikin keskeisessä roolissa kanavalla käydyissä keskusteluissa, mitä käsiteltiin myös alaluvussa 4.2. Kanavan yleinen ilmapiiri pitääkin sisällään paljon naisten itsensä sisäistämää ja ylläpitämää bifobiaa.

Heteroyhteisön taholta kohdatussa bifobiassa käsiteltiin paljon bi-naisiin liitettyä stereotypiaa, jossa bi-naisten kuviteltiin haluavan ryhmäseksiä miehen ja toisen naisen kanssa. Stereotypia esiintyi kirjoittajien mukaan erityisesti (hetero)miesten keskuudessa. Moni kertoi, että heidän miespuoliset kumppaninsa olivat ehdottaneet ryhmäseksiä sen jälkeen, kun naiset olivat kertoneet heille omasta biseksuaalisuudestaan. Yksi kuvasi tätä niin sanotuksi positiiviseksi stereotypiaksi, jossa bi-naiset yliseksualisoitiin, ja nähtiin sen kautta entistä puoleensavetävimpinä. Stereotypia liittyy myös keskeisesti luvun 2.1 aiheeseen siitä, miten (naisten) biseksuaalisuus on tyypillisesti nähty palvelevan heteromiesten fantasioita.

Kirjoittajat olivat kokeneet heteroyhteisön taholta myös oletuksia, joissa biseksuaalit olisivat epäluotettavia kumppaneita, eivätkä osanneet valita, mistä sukupuolesta pitivät. Osa taas kertoi, kuinka heidän läheiset suhtautuivat asiaan ohimenevänä vaiheena, eivätkä todellisena seksuaalisena suuntautumisena. Kuvauksissa, joissa ei eroteltu, kenen taholta oletukset olivat tulleet, esiintyivät samat teemat kuin hetero- ja sateenkaariyhteisön kohdistamassa bifobiassa. Stereotypiat liittyivät silloin tyypillisimmin bi-naisten epäluotettavuuteen, hetero-oletukseen ja päättämättömyyteen. Yksi kirjoittaja kiteytti osuvasti biseksuaalien kohtaaman syrjinnän ja kuvasi, kuinka he elivät väliinputoajina sekä sateenkaari- että heteroyhteisössä.

"Jep, bisset eivät ole "tarpeeksi homoja" lgbtq-yhteisöön, mutta kokevat silti homofobiaa aina saman sukupuolen kanssa ollessa. The best of both worlds."

4.5 Seurustelukumppanin sukupuolen vaikutus bi-naisten sukupuolen ilmaisuun ja sukupuolikokemuksiin

Osa kirjoittajista toi esille, kuinka kumppanin sukupuoli vaikutti heidän sukupuolen ilmaisuun tai sukupuolikokemuksiin. Yhdessä keskustelussa kirjoittaja kuvasi, kuinka hän pystyi naisten kanssa seurustellessa toteuttamaan omaa butch-identiteettiään (ks. luku 4.3.1) ja elämään todellisena itsenään. Miesten kanssa hän koki butch-identiteetin ilmentämisen puolestaan paljon vaikeammaksi, mikä herätti hänessä ristiriitaa oman feminiinisyyden ja maskuliinisuuden suhteen. Kirjoittaja pohti, ilmensikö hän miesten kanssa feminiinisiä puoliaan omasta halustaan vai velvollisuudentunteesta. Toinen kirjoittaja taas kertoi, että koki miessuhteissa itsensä usein liian maskuliiniseksi, pärjääväksi ja vahvaksi naiseksi. Hän ei kuitenkaan selventänyt, millä tavoin "liiallinen maskuliinisuus" asemoitui suhteissa muiden sukupuolten kanssa, tai oliko kokemus niissä ylipäättään läsnä. Molemmissa tapauksissa naisten omaama ja ilmentämä maskuliinisuus koettiin olevan ristiriidassa miessuhteiden kanssa, joko naisten itsensä tai miesten mielestä.

Yksi kirjoittaja kuvasi, kuinka miesten kanssa seurustelu vahvisti hänen sukupuolikokemustaan naisena (*gender affirming*, ks. Austin, Papciak & Lovins, 2022). Hän oli aikaisemmin kertonut tunteneensa riittämättömyudentunnetta siitä, ettei mahtunut tyypilliseen naisen rooliin, jossa naisen tuli olla "siro, viehättävä, sievästi käyttäytyvä ja nätisti pukeutuva". Täten miesten kanssa seurustelu oli hänelle merkki siitä, että hän oli lopulta onnistunut jossain naiseuteen liitetystä ideaalista. Kirjoittaja perusteli sisäistämistään ajatuksia siten, että hän oli omaksunut heteronormatiivisen yhteiskunnan ylläpitämän ihanteen, jossa nainen oli epäonnistunut, mikäli hänellä ei ollut miespuolista kumppania.

" – – miesten kanssa oleminen vahvistaa mun tunnetta omasta naiseudestani, kun taas naisten kanssa oleminen herättää mussa (täysin väärän ja typerän!) paniikin siitä, että

epäonnistun omassa naiseudessa, koska heteronormatiivisessa maailmassa naisen rooli on saada mies. Eli mulle miesten tapailu on "gender-affirming", mikä on niin typerää. Onko kenelläkään muulla samoja filiksiä? Usein (hetero) naisten kuulee sanovan, että he haluavat pitkän ja rotevan miehen tunteakseen itse olonsa pieniksi ja söpöiksi, mikä vaikuttaa olevan samaa kauraa kuin tämä."

Muut keskustelijat samaistuivat kirjoittajan kokemuksiin ja kertoivat naisihanteiden aiheuttamista riittämättömydentunteista ollessaan suhteissa miesten kanssa. Yksi myös lisäsi, ettei halunnut lähestyä kauniita naisia, sillä se olisi herättänyt hänessä liian suuria epävarmuuden tunteita oman ulkonäkönsä suhteen. Kumppanin sukupuolen vaikutusta bi-naisten sukupuolen ilmaisuun tai sukupuolikokemuksiin on tutkittu erittäin vähän, mutta tiedettyjen tutkimusten tulokset ovat hyvin samansuuntaisia näiden tulosten kanssa. Bi-naisten on todettu kokevan paineita stereotyyppisistä ja "heteroseksuaalisista" naisihanteista myös muissa tutkimuksissa (Huxley ym. 2011; Taub, 1999). Huxleyn ynnä muiden mukaan naiset olivat huolissaan siitä, näyttäytyivätkö he miesten silmissä tarpeeksi viehättäviltä ja naisellisilta. Osa naisista oli samalla kuitenkin äärimmäisen tietoisia perinteisistä kauneusihanteista ja sukupuolirooleista, joita vastaan he yrittivät myös taistella. Bi-naisten nähtiinkin kamppailevan samalla sekä ulkonäköihanteiden että niiden vastustamisen välillä. Naisten nykyisten ja toivottujen mieskumppaneiden sukupuoli tulkittiin syyksi sille, miksi naisten oli vaikeampi irtaantua niistä tyypillisistä kauneusihanteista, joista miesten oletettiin viehättyvän.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia bi-naisten seksuaali-identiteetin kokemuksia Jodelin bi-naiset-kanavalla. Biseksuaalisuus tuntui tutkimuskohteena kiinnostavalta, sillä halusin selvittää, mikäli bi-naisten kertomuksista löytyisi joitain omaleimaisia kokemuksia, joita ei tyypillisesti ollut huomioitu. Tutkimuksen tuloksia ei voida kuitenkaan yleistää koskemaan kaikkia bi-naisia eikä se ole ollut tämän tutkimuksen tarkoitusperä. Yleistämisen sijaan tutkimuksen tavoitteena on ollut ymmärtää syvemmin bi-naisten kokemuksia ja nostaa ne tutkimuksen keskiöön. Tutkimus on toteutettu analysoimalla naisten kirjoituksia teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla, minkä myötä niiden sisältöjä ja merkityksiä on pystytty tulkitsemaan.

Yksi tutkimuksen keskeisimmistä tuloksista on naisten kuvaama bifobia ja syrjinnän kokemukset. Tuloksista ilmenee, että naiset kokevat bifobiaa riippumatta siitä, kohtaavatko he sitä sateenkaari- vai heteroyhteisön sisällä. Sateenkaariyhteisön taholta kohdatut bifobiset olettamukset johtivat tyypillisimmin bi-naisten syrjimiseen yhteisössä, minkä myötä naiset eivät enää kokeneet olevansa tasavertaisia yhteisön jäseniä. Syrjintä liittyi useimmiten biseksuaalisuuden kyseenalaistamiseen, sillä biseksuaalisuutta ei nähty yhtä todellisena ja "sateenkaarevana" seksuaalisena suuntautumisenä kuin homoseksuaalisuutta. Naisten seksuaali-identiteetin näkökulmasta tämä on haitallista, sillä yhteisöstä ulossulkeminen ja muiden ennakkoluulot voivat heikentää heidän biseksuaalista identiteettiään.

Sateenkaariyhteisön kohdistaman bifobian ytimessä vaikuttaa olevan kyse tietynlaisesta "portinvartijuudesta", minkä avulla yhteisön jäsenet varmistavat, etteivät yhteisön ulkopuoliset henkilöt (heterot) omaksu heidän kulttuuriaan ja pyri osaksi sitä. Portinvartijuus yhteisön ulkopuolisia jäseniä kohtaan on ymmärrettävää, sillä sen avulla pyritään varmistamaan, että yhteisön jäsenillä olisi edes jokin tila, joka on vain heidän omansa. On kuitenkin äärimmäisen vahingollista, mikäli portinvartijuus kääntyy kohdistumaan myös oman yhteisön sisälle.

Sateenkaariyhteisön toiminta osoittaa, että biseksuaalit rinnastetaan enemmän heteroseksuaaleihin, eikä heidän asemaansa sateenkaariyhteisössä nähdä tasavertaisena homoseksuaalien kanssa. Tämä herättääkin kysymyksen siitä, millainen on riittävän oikeanlainen sateenkaariyhteisön jäsen.

Bifobian vaikutus näkyi merkittävästi myös kanavan sisäisessä ilmapiirissä. Kanavan kirjoittajat olivat omaksuneet niitä bifobisia ajatusmalleja, joita he tyypillisimmin kohtasivat ulkopuolisten taholta. Biseksuaalisuuden väheksyntä oli nouseva teema myös bi-naisten omissa kirjoituksissa. Sisäistetty bifobia esiintyi tyypillisimmin miesten ja miessuhteiden väheksyntänä sekä naisten välisten suhteiden ja lesbouden romantisoituna. Keskusteluissa käsiteltiin muun muassa miesten kyvyttömyyttä herättää naisissa samanlaisia tunteita kuin mihin muut naiset pystyivät. Osa pyrki esimerkiksi vähättelemään omaa kiinnostustaan miehiin painottamalla sitä, kuinka he kokivat miehiin pelkästään seksuaalista vetoa ja osa taas sen kautta, että ihastuivat ihmiseen, ja toisinaan se ihminen sattui olemaan mies.

Tulkitsen, että naisten sisäistämät ja ylläpitämät bifobiset käsitykset ovat yhdenlainen vastareaktio sille bifobialle, jota he kohtaavat sekä sateenkaari- että heteroyhteisön taholta. Yhteisöstä riippumatta, naisten biseksuaalisuus on tyypillisesti nähty pelkkänä seksuaalisena kokeilunhaluna, jossa mies on heidän aito ja todellinen kiinnostuksensa kohde (Kangasvuo, 2014; Barker ym., 2012). Naisten sisäistämässä bifobiassa tämä ajatus on käännetty päinvastaiseksi, jolloin aitona ja todellisena kiinnostuksenkohteena toimivat toiset naiset, eikä kiinnostusta miehiä kohtaan pidetä läheskään yhtä merkittävänä. Tämä saattaa toimia naisille yhtenä keinona, jolla he validoivat oman biseksuaalisuutensa seksuaalivähemmistöpoliittisena identiteettinä (ks. Kangasvuo 2014, s. 451) sekä itselleen että muille. Katson, että tämä on yksi olennainen tapa, jolla tutkimani naiset pyrkivät vahvistamaan omaa biseksuaalista identiteettiään.

Naisten ja naissuhteiden romantisoinnin voi ajatella myös edesauttavan sitä, ettei biseksuaalisuutta nähtäisi yhtä heteropainotteisen linssin läpi kuin yleensä. On kuitenkin muistettava, että biseksuaaleilla voi myös olla omia preferenssejä siinä,

mistä sukupuolesta he ovat ensisijaisesti kiinnostuneita (ks. luku 4.3). Siksi on tärkeää tuoda esille, etteivät kaikki romantisoidut kuvaukset naisuhteista ja vähätellyt kuvaukset miessuhteita välttämättä viesti sisäistetyistä bifobiasta, vaan kyseessä voi myös olla kirjoittajan henkilökohtainen mieltymys. Ottamalla kuitenkin huomioon kanavan yleisen ilmapiirin ja suhtautumistavan eri sukupuolten välillä tapahtuviin suhteisiin, ilmiön voidaan tulkita viestivän laajemmin naisten sisäistetyistä bifobiasta vastareaktiona ulkopuolelta kohdattuun bifobiaan.

Biseksuaalisuuden määrittelemisen on toinen tämän tutkimuksen keskeinen tulos ja se vastaa myös jatkokysymykseeni siitä, miten biseksuaalisuus määritellään Jodelin bi-naiset-kanavalla. Tulokset osoittavat, että biseksuaalisuuden määritelmät ovat moninaisia ja ne ovat usein joko päällekkäisiä tai limittäisiä panseksuaalisuuden kanssa. Naisten biseksuaalisuuden määritelmistä ei löytynyt yhtä kaikenkattavaa määritelmää, sillä jokainen määritteli biseksuaalisuuden hieman omalla tavallaan. Määritelmien ytimessä oli kuitenkin yhdenmukainen käsitys biseksuaalisuuden perusluonteesta, jossa kiinnostus kohdistuu useampaa kuin yhtä sukupuolta kohtaan. Yhtenä selityksenä, miksei aineistosta nousut sen tarkempaa yhteisesti jaettua määritelmää biseksuaalisuudesta, voi olla käsitteen uutuus. Termi on alkanut levitä suomalaisten tietouteen vasta 1990-luvulta lähtien, minkä myötä biseksuaalisuudesta on voinut alkaa muodostaa seksuaalivähemmistöpoliittista identiteettiä (Kangasvuo, 2014, s. 451.). Toisena selityksenä voi olla se, että biseksuaalisuutta on mahdollista ilmentää niin moninaisesti, että sille on vaikea asettaa tarkkoja raameja. On kuitenkin tarpeellista miettiä, miksi biseksuaalisuutta pitäisi pystyä rajaamaan vielä tarkemmin kuin koskemaan yleisesti halua useampaa eri sukupuolta kohtaan. On arvioitava, palveleeko termin tarkempi rajaaminen ja määrittelemisen yhteisön jäseniä itseään vai onko tarkoituksena tehdä ilmiöstä ulkopuolisille ymmärrettävämpi ja sen myötä salonkikelpoisempi.

Kolmantena johtopäätöksenä voidaan todeta, että tutkimieni bi-naisten kokemuksia varjostaa tyypillisesti kokemus näkymättömyydestä ja ulkopuolisuuden tunteesta. Bifobian myötä naisia toiseutetaan sekä hetero- että sateenkaariyhteisön sisällä, jättäen heidät lopulta ulkopuolisiksi molemmista yhteisöistä. Tämä korostaa entistä

enemmän biseksuaalien tilojen tärkeyttä niin yhteenkuuluvuuden tunteen kuin biseksuaalisen identiteetin rakentamisen näkökulmasta. Biseksuaaleilla ei ole myöskään samanlaista "homokulttuuria" kuin homoseksuaaleilla, joka ilmentyy esimerkiksi eksklusiivisesti homomiehille tai lesbonaisille suunnatuissa baareissa, yhteisesti jaetuissa kulttuurisissa käytänteissä tai omaleimaisissa visuaalisissa identiteeteissä. Vaikka biseksuaalit voivat lainata näitä elementtejä homokulttuurista itselleen, piirteet toimivat lopulta homoseksuaalisuuden representaatioina, eivät biseksuaalisuuden. (ks. Davila ym., 2021; Hayfield, 2021; Hartman, 2013; Evans, 2003.) On myös huomattava, että biseksuaalisuutta on mahdoton ilmentää monogaamisella parisuhdestatuksella, sillä suhteet nähdään aina lähtökohtaisesti joko heterosuhteina tai homosuhteina. Biseksuaalisuuden voikin nähdä haastavan kaksi perinteistä ihmissuhteisiin liittyvää dikotomiaa: sekä homo-hetero-jaottelun että monogaamisen parisuhdenormin.

Koen tärkeäksi huomauttaa, että samaten, kun tutkimustuloksia bi-naisten kokemuksista ei voida yleistää koskemaan kaikkia bi-naisia, myöskään sateenkaari- tai heteroyhteisöstä tekemiäni johtopäätöksiä ei voida yleistää koskemaan kaikkia viiteryhmiin kuuluvia henkilöitä. Tutkimuksen yhtenä heikkoutena voidaan pitää sitä, että puhun sateenkaari- ja heteroyhteisöstä yksikkömuodossa, vaikka todellisuudessa kyse ei ole kahdesta erillisestä ja keskenään yhtenäisestä ihmisryhmästä. Tämä kahtiajako voi osaltaan luoda väärän kuvan siitä, että kaikki ihmiset ensinnäkin kokisivat kuuluvansa jompaankumpaan näistä yhteisöistä tai siitä, että yhteisöt toimisivat lähtökohtaisesti jollain tietyllä tavalla. Molemmat, niin sateenkaari- kuin heteroyhteisöt, koostuvat lukuisista pienemmistä yhteisöistä, joiden muodostamiseen vaikuttavat muutkin asiat kuin ihmisen sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen. Ihminen voi kuulua samanaikaisesti moneen erilaiseen yhteisöön, eikä yhteen yhteisöön kuulumisen poissulje kuulumista myös johonkin toiseen. Tämän valossa tutkimieni bi-naisten kokemukset niistä yhteisöistä, joissa he ovat olleet osallisina, eivät ole yleistettävissä kaikkiin sateenkaari- tai heteroyhteisöihin.

Tutkimukseni vahvuutena on uuden biseksuaalisuutta koskevan tutkimustiedon tuottaminen. Suomalaista biseksuaalisuuden tutkimusta on tehty vasta vähän, mikä

tekee aihepiirin tutkimisesta erityisen tärkeän. Tutkimus keskittyy eritoten bi-naisiin ja heidän kokemuksiinsa, joita käsittelevä tutkimus on sitäkin harvemmassa. Vahvuudeksi voi nähdä myös sen, että tutkimukseni lähtökohtana ja sen keskiössä toimivat tutkittavien omat kokemukset ja näkökulmat aiheeseen. Tällöin ilmiötä ei ole tutkittu niin sanotusti ylhäältä alaspäin siten, että tutkija olisi ulkoapäin määritellyt, mitä asioita tutkimuksessa olisi olennaista käsitellä. Katson, että aineiston muoto on ollut tässä olennaisena etuna. Bi-naiset-kanavalta kerätty aineisto on mahdollistanut kokemusten tutkimisen niiden omassa vertaistuellisessa ilmapiiirissä säilyttäen kuitenkin tutkittavien anonymiteetin. Lisäksi uskon, että luonnollisen aineiston käyttäminen edesauttoi monipuolisten tulosten saavuttamista ja uuden tiedon löytymistä.

Toivoin useasti tutkimusprosessin aikana, että olisin voinut syventyä tiettyihin aihepiireihin entistä perustavanlaatuisemmin. Huomioiden kuitenkin kandidatuksien pituuden asettamat reunaehdot, aiheen monisyisempi tarkastelu olisi ollut mahdotonta. Siitä inspiroituneena tutkimus herättikin ideoita mahdollisista jatkotutkimusaiheista, joiden myötä biseksuaalien kokemuksiin voisi syventyä entistä tarkemmin. Osa tutkimistani bi-naisista kuvasi kokevansa kaipuuta jotain muuta sukupuolta kohtaan kuin mitä heidän sen hetkinen kumppaninsa edusti. Tämä herätti kysymyksen siitä, oliko ilmiössä kyse jostain biseksuaalisuuden kannalta ominaisesta vai ennemminkin monisuhteisuudesta. Biseksuaalisuuden ja monisuhteisuuden välisiä yhteyksiä olisi kiinnostava tutkia myös biseksuaalisuuden ilmentämisen näkökulmasta. Kokevatko esimerkiksi monisuhteiset biseksuaalit oman biseksuaalisuutensa ilmentämisen helpommaksi silloin, kun heidän romanttinen ihmissuhdemuotonsa ei vastaa perinteistä yksiavioista parisuhdenormia. Aihepiiriä voisi lähestyä lukuisista eri näkökulmista, joten nähtäväksi jää, mitä kaikkea onkaan vielä löytämättä.

LÄHTEET

- Ahmed, S. (2004). Affective Economies. *Social text*, 22(2), 117-139.
https://doi.org/10.1215/01642472-22-2_79-117
- Alarie, M., & Gaudet, S. (2013). "I Don't Know If She Is Bisexual or If She Just Wants to Get Attention": Analyzing the Various Mechanisms Through Which Emerging Adults Invisibilize Bisexuality. *Journal of bisexuality*, 13(2), 191-214.
<https://doi.org/10.1080/15299716.2013.780004>
- Austin, A., Papciak, R., & Lovins, L. (2022). Gender euphoria: A grounded theory exploration of experiencing gender affirmation. *Psychology and sexuality*, 13(5), 1406-1426. <https://doi.org/10.1080/19419899.2022.2049632>
- Barker, M., Richards, C., Jones, R., Bowes-Catton, H., & Plowman, T. (2012). *The bisexuality report: Bisexual inclusion in LGBT equality and diversity*. London: Centre for Citizenship, Identities and Governance and Faculty of Health and Social Care
https://oro.open.ac.uk/52881/1/The%20BisexualityReport%20Feb.2012_0.pdf
- Barker, M., & Langdridge, D. (2008). II. Bisexuality: Working with a Silenced Sexuality. *Feminism & psychology*, 18(3), 389-394.
<https://doi.org/10.1177/0959353508092093>
- Barker, M., Bowes-Catton, H., Iantaffi, A., Cassidy, A., & Brewer, L. (2008). British Bisexuality: A Snapshot of Bisexual Representations and Identities in the United Kingdom. *Journal of bisexuality*, 8(1-2), 141-162.
<https://doi.org/10.1080/15299710802143026>
- Bertilsson, H. (2002) Varken fisk eller fågel – från bisexuella erfarenheter till biidentiteter? Teoksessa Lorenzen, E. & Grönroos, M. (toim.), *På nye eventyr mandsforskere uden grænser: Artikler fra nordisk konference om mandsforskning*, 81-86. NIKK https://www.nikk.no/wp-content/uploads/NIKKpub2002_m%C3%A6nd-og-maskuliniteter_ssnr6.pdf
- Brewster, M. E., & Moradi, B. (2010). Perceived Experiences of Anti-Bisexual Prejudice: Instrument Development and Evaluation. *Journal of counseling psychology*, 57(4), 451-468. <https://doi.org/10.1037/a0021116>
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.
- Callis, A. S. (2009). Playing with Butler and Foucault: Bisexuality and Queer Theory. *Journal of bisexuality*, 9(3-4), 213-233.
<https://doi.org/10.1080/15299710903316513>
- Callis, A. S. (2011). *Beyond the binary: Identity, subjectivity, and the sexual borderlands*. [Väitöskirjatutkimus, Purdue University] ProQuest.
<https://www.proquest.com/docview/904409457/8AE351B468F94438PQ/1?source-type=Dissertations%20&%20Theses>
- Davila, J., Feinstein, B. A., Dyar, C., & Jabbour, J. (2021). How, when, and why do bisexual+ individuals attempt to make their identity visible? *Psychology of*

- sexual orientation and gender diversity*, 8(1), 94-105.
<https://doi.org/10.1037/sgd0000411>
- Davila, J., Jabbour, J., Dyar, C., & Feinstein, B. A. (2019). Bi+ Visibility: Characteristics of Those Who Attempt to Make Their Bisexual+ Identity Visible and the Strategies They Use. *Archives of sexual behavior*, 48(1), 199-211.
<https://doi.org/10.1007/s10508-018-1284-6>
- Dillon, F. R., Worthington, R. L., & Moradi, B. (2011). Sexual identity as a universal process. Teoksessa Schwartz, S., Luyckx, K., & Vignoles, V. (toim.), *Handbook of identity theory and research*, 649-670. Springer Science & Business Media.
https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7988-9_27
- Dyar, C., & Feinstein, B. A. (2018). 6 Binegativity: attitudes toward and stereotypes about bisexual individuals. Teoksessa Swan, D., Habibi, S. (toim.), *Bisexuality: Theories, research, and recommendations for the invisible sexuality*, 95-111. Springer.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-71535-3_6
- Evans, T. (2003). Bisexuality: Negotiating Lives Between Two Cultures. *Journal of bisexuality*, 3(2), 91-108. https://doi.org/10.1300/J159v03n02_06
- Feinstein, B. A., Franco, M., Henderson, R., Collins, L. K., & Davari, J. (2019). A Qualitative Examination of Bisexual+ Identity Invalidation and Its Consequences for Wellbeing, Identity, and Relationships. *Journal of bisexuality*, 19(4), 461-482. <https://doi.org/10.1080/15299716.2019.1671295>
- Feinstein, B. A., Dyar, C., Bhatia, V., Latack, J. A., & Davila, J. (2016). Conservative Beliefs, Attitudes Toward Bisexuality, and Willingness to Engage in Romantic and Sexual Activities With a Bisexual Partner. *Archives of sexual behavior*, 45(6), 1535-1550. <https://doi.org/10.1007/s10508-015-0642-x>
- Gavrila, V., Garrity, A., Hirschfeld, E., Edwards, B., & Lee, J. M. (2019). Peer Support Through a Diabetes Social Media Community. *Journal of diabetes science and technology*, 13(3), 493-497. <https://doi.org/10.1177/1932296818818828>
- Hakala, S., & Vesa, J. (2013). Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa Laaksonen, S., Matikainen, J., Tikka, M. (toim.), *Otteita verkosta : verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*, 216-244. Vastapaino.
- Hartman, J. E. (2013). Creating a Bisexual Display: Making Bisexuality Visible. *Journal of bisexuality*, 13(1), 39-62.
<https://doi.org/10.1080/15299716.2013.755727>
- Hayfield, N. (2021). The invisibility of bisexual and pansexual bodies: Sexuality, appearance norms, and visual identities. Teoksessa Maliepaard, E., & Baumgartner, R. (toim.), *Bisexuality in Europe*, 178-191. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780367809881>
- Hayfield, N., Clarke, V., Halliwell, E., & Malson, H. (2013). Visible lesbians and invisible bisexuals: Appearance and visual identities among bisexual women. *Women's studies international forum*, 40, 172-182.
<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2013.07.015>

- Heimolehto, K & S, Sjöblom-Hasselblatt. (6.8.2020). Median kuva seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä on dosentin mukaan monipuolisempi kuin ennen – tosielämässä on yhä paljon eriarvoisuutta. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-11475954> (luettu 25.1.2024)
- Huxley, C. J., Clarke, V., & Halliwell, E. (2011). It's a Comparison Thing, Isn't It?: Lesbian and Bisexual Women's Accounts of How Partner Relationships Shape Their Feelings About Their Body and Appearance. *Psychology of women quarterly*, 35(3), 415-427. <https://doi.org/10.1177/0361684311410209>
- Hyväkkä, S. & L, Nuoska. (30.9.2023). 21-vuotias nainen kertoo, miksi harrastaa seksiä mieluummin naisten kuin miesten kanssa – "Parasta oli se, että..." *Iltasanomat*. <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000009820909.html> (luettu 25.1.2024)
- Improve media. (2023). Mikä Jodel? <https://improvemedia.fi/ostajille/jodel/>
- Juvonen, T. (2022). Becoming a lesbian at lesbian and gay dance parties: Lesbories as affective spaces. Teoksessa Kolehmainen, M., Lahad, K., & Lahti, A. (toim.), *Affective intimacies*, 119-135. Manchester University Press. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202301041078>
- Kangasvuo, J. (2014). *Suomalainen biseksuaalisuus: Käsitteen ja kokemuksen kulttuuriset ehdot*. [Väitöskirjatutkimus, Oulun yliopisto] OuluREPO-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:9789526205526>
- Kangasvuo, J. (2006). *Koettu ja kirjoitettu biseksuaalisuus: Biseksuaalisuuden määrittely lehtiteksteissä ja biseksuaalien haastatteluissa vuosituhaten vaihteen Suomessa*. [Lisensiaatintutkimus, Oulun yliopisto] <https://jek.kapsi.fi/KangasvuoLisuri.pdf>
- Kolehmainen, M., Lahad, K., & Lahti, A. (2022). Introduction: Affective Intimacies. Teoksessa Kolehmainen, M., Lahad, K., & Lahti, A. (toim.), *Affective intimacies*, 1-18. Manchester University Press. <https://doi.org/10.7765/9781526158574>
- Lahti, A. (2019). *Bisexuality in relationships: A queer psychosocial approach*. [Väitöskirjatutkimus, Jyväskylän yliopisto] JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7773-3>
- Laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150156>
- Laki sukupuolen vahvistamisesta 295/2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230295?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=295%2F2023>
- Laaksonen, S., & Matikainen, J. (2013). Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. Teoksessa Laaksonen, S., Matikainen, J., Tikka, M. (toim.), *Otteita verkosta : verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*, 193-215. Vastapaino.
- Lehtonen, I. (2015). *Vaiettu biseksuaalisuus*. [Väitöskirjatutkimus, Helsingin yliopisto] Helda-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1034-3>

- Mankkinen, J. (30.9.2017). Perhe hylkäsi Suomen ensimmäisen romanitaustaisen drag queenin: "Drag-harrastukseni on romaniyhteisössä kauhea skandaali". Yle. <https://yle.fi/a/3-9859516> (luettu 25.1.2024)
- Ochs, R. (1996). Biphobia: It goes more than two ways. Teoksessa Firestein, B. A. (toim.), *Bisexuality: The psychology and politics of an invisible minority*, 217-239. Sage Publications, Inc.
- Paasonen, S. (2017). Affekti suhteina ja intensiteettinä. *Tieteessä tapahtuu*, 35(2), 42-43. <https://journal.fi/tt/article/view/62067>
- Pohtinen, J. (2014). Kinky seksuaalisuus arkisena ja arjesta irrottavana ilmiönä. *Seksologinen aikakauskirja*, 1(1), 3-14. <http://seksologinenseura.fi/aikakauskirja/aikakauskirja-11/>
- Puusa, A., Juuti, P., & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*, 56. Gaudeamus.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A., Juuti, P., & Aaltio, I. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*, 73-83. Gaudeamus.
- Riihinen, E. (21.11.2019) Seksuaalivähemmistöistä kertovat elokuvat ovat täynnä traagisia rakkaustarinoita – Onko ne tarkoitettu lähinnä heteroiden viihdyttämiseksi?. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006315025.html> (luettu 25.11.2024)
- Seta. (Päivitetty viimeksi 31.10.2023). *Sateenkaarisanasto* <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>
- Swan, D. J. (2018). Models and Measures of Sexual Orientation. Teoksessa Swan, D.J., & Habibi, S. (toim.), *Bisexuality: Theories, research, and recommendations for the invisible sexuality*, 19-36. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-71535-3>
- Taub, J. (1999). Bisexual women and beauty norms: A qualitative examination. *Journal of Lesbian Studies*, 3(4), 27-36. https://doi.org/10.1300/J155v03n04_04
- Toivonen ym. (1.2.2023). Aktivistit Kasper Kivistölle tuli itku, kun translaki meni läpi: "Aika hurja fiilis, kuin olisi olympiakultaa saanut". Yle. <https://yle.fi/a/74-20015880> (luettu 25.1.2024)
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja - Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvio_innin_ohje_2019.pdf
- Yost, M. R., & Thomas, G. D. (2012). Gender and Binegativity: Men's and Women's Attitudes Toward Male and Female Bisexuals. Julkaisussa *Archives of sexual behavior*, 41(3), 691-702. <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9767-8>

Zheng, L., Wen, G., & Zheng, Y. (2018). Butch-Femme Identity and Visuospatial Performance Among Lesbian and Bisexual Women in China. *Archives of sexual behavior*, 47(4), 1015-1024. <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1128-9>